ISPOD PLOČNIKA

BESPLATNO!

Slobodarski dvomjesečnik

izlazi dvomjesečno, godina III, broj 6, veljača/ožujak 2009.

Ekološki aktivisti optuženi za terorizam

Antiteroristički zakon protiv aktivista

Pula, Rijeka, Split, Zadar i Zageb

Akcije solidarnosti s pobunom u Grčkoj

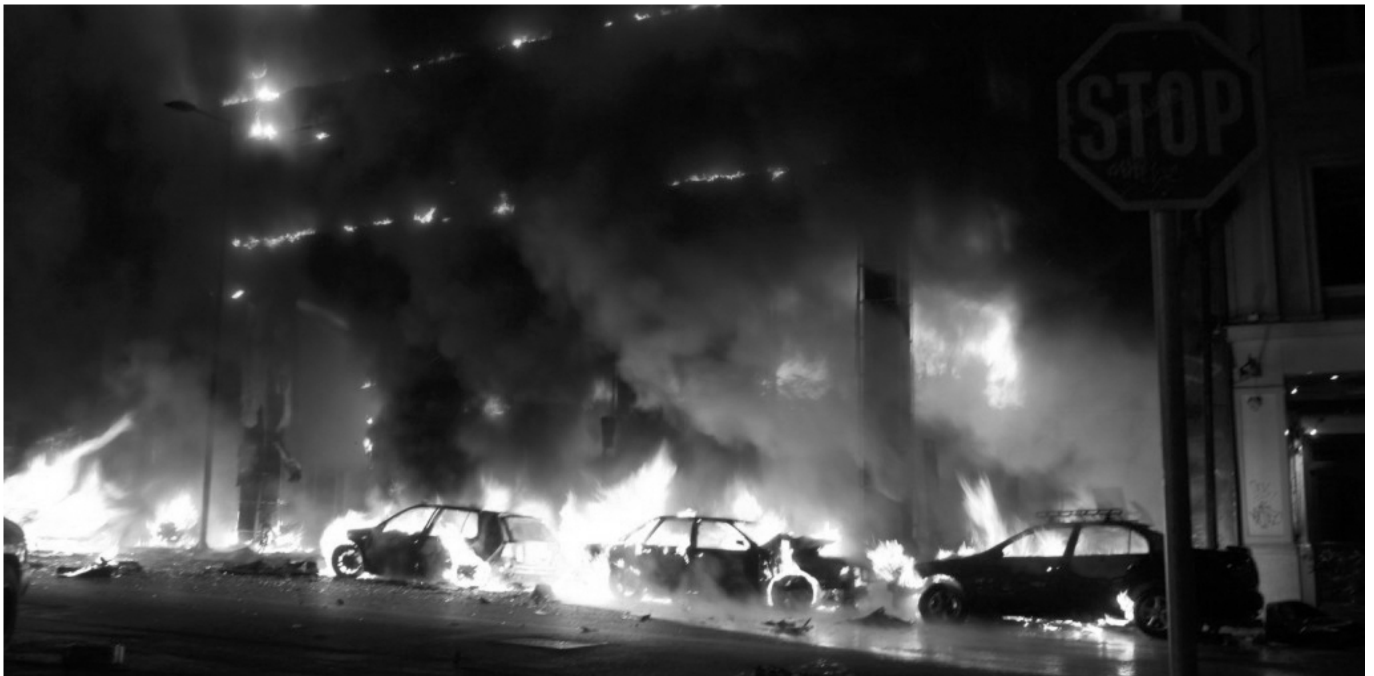

Sajam knjiga u Zagrebu

Peti Anarhistički sajam knjiga

Uvučeni smo u krizu koja nikad i nije bila naša, uvijek je bila kapitalistička, a sada očekuju da spašavamo njihovu ekonomiju

Kriza kapitalizma

Novi slobodarski i autonomni prostor u Zagrebu

Otvorena knjižnica "Roko i Cicibela"

O financijskom tržištu i prirodi krize

Kriza... čija kriza?

Anarhistički oblici organizacije

Grupe afiniteta

Prilog pokušaju bilježenja anarhističke povijesti i simbola koji su je obilježili

Anarhizam i povijest crne zastave

Razgovor s izraelskom organizacijom Anarhisti protiv zida koji se zajednički s Palestincima bore protiv segeregacije

Anarhisti protiv zida

Uvodnik

Ispod pločnika je novo slobodarsko (ili anarhističko) glasilo, mogli bismo reći dvomjesečnik, jer nam je hvatanje i praćenje zadanog ritma zasad polazilo za rukom. Unatoč svijesti o nestalnosti vremena i njegovom neprestanom izmicanju, ovakvo nam definiranje u okvirima vremena ipak garantira željeni kontinuitet.
Osnovna ideja jest biti medij slobodarskog pokreta, te se može reći da na određeni način (iako ne u potpunosti) nastavljamo rad koji su započeli drugi objavljujući *Comunitas*, *Nećemo i nedamo*, *Zaginflatch* i cijeli niz drugih publikacija koje su obilježile godine rada slobodarskog pokreta kod nas. Unatoč tome što je propagandna bomba informacija odavno aktivirana, činjenica je da je njezin upravljač najčešće u rukama *masovnih medija* koji su oduvijek bili naklonjeni svim vlastima. Upravo stoga postoje događaji i ideje koje se zaobilaze, kojima je neka nevidljiva ruka odredila mjesto ispod svakodnevnih senzacija i dnevnih kronika gradskih ulica. Jedna od ideja *Ispod pločnika* jest stoga da između ostalog bude prostor za takve, najčešće zaobilažene ideje, vijesti, stavove, razgovore i aktualne situacije slobodarskog pokreta. Uz različite prijevode, autorske članke, predstavljanja novih knjiga i drugih izdanja *Ispod pločnika* također nastoji pružiti otvorenu diskusiju teorije i prakse, odnosno papirnatih stavova i svakodnevnih postupaka, a ne samo periodično izdanje ideja na papiru. Sve je ovo ionako tek mali doprinos onome što pokret radi, ono ostalo i bitno događa se u svakodnevnom životu, na ulici, na radnom mjestu, u školi, na fakultetu, u našim međusobnim odnosima…
Raznolikošću stavova i ideja koje donosimo ili ćemo donositi želimo naglasiti važnost i nužnost propitivanja tuđih, ali i vlastitih stavova; nužnost diskusije i konstruktivne kritičnosti kojom istovremeno rušimo mit o objektivnosti i konstanti naših stavova jer oni niti to jesu niti bi takvima trebali biti. Želimo naglasiti nužnost promjene proizašle iz osobnog promišljanja iznesenih stavova, a ne puko usvajanje predstavljenih ideja. Uz sve to treba reći da stavovi izneseni u tekstovima nisu nužno stavovi iza kojih stoji uredništvo, već tekstove objavljujemo zato jer ih nalazimo zanimljivima i dobrom podlogom za diskusiju i razvoj rasprave.
I na kraju… u želji da dopremo do šireg čitateljstva, odlučili smo *Ispod pločnika* ostavljati i na frekventnijim kulturnim mjestima i knjižarama čiji popis možete naći na zadnjoj stranici…
Financiramo se donacijama, pa kada naletite na kutiju na kojoj piše “donacije”, ubacite nešto, to će nam puno pomoći.
Trenutno nemamo fizičku adresu, a kontaktirati nas možete putem elektroničke pošte. Ukoliko želite pomoći na bilo koji način, poslati vijest/prilog, ili primati *Ispod pločnika* na svoju adresu, pišite na:
ispodplocnika@net.hr

Ukratko o zimskom broju Ispod pločnika

Kriza kapitalizma

Ušli smo duboko u krizu kapitalizma. Zapravo, uvučeni smo u krizu jer u osnovi, ona nikad i nije bila naša, baš kao niti kapitalizam - on je uvijek njihov, služi ekonomskim i političkim moćnicima kao sustav iskorištavanja za koji nas uvjeravaju da je najbolji pa čak i jedini izbor za nas.

Kriza nije nova, ona je stalna, predstavlja osnovu funkcioniranja kapitalizma, tek jedan ciklus, ovaj put izazvan špekulacijama unutar domene virutalne vrijednosti - takozvanog financijskog tržišta - gdje novac i vrijednosni papiri predstavljaju sredstvo i robu kojom se trguje. Zato se u ovom broju *Ispod pločnika* djelomično bavimo upravo tim ekonomskim sustavom i njegovim “vrijednostima”, robom koju mi moramo proizvoditi, ali i željeti posjedovati, kako bi osigurali “rast” kroz potrošnju... Međutim, kada bi slika bila toliko jednostavna i kada bi ekonomija ovisila o jednostavnoj jednadžbi proizvodnje i potreba, rast bi ovisio jedino o tome proizvodi li se dovoljno ili ne. O tome kako zapravo funkcionira sustav pročitajte više u tekstu “Kriza... čija kriza?”, koji otkriva pravi odnos stvarne i izmišljene vrijednosti na kojima počiva kapitalizam i čime nas drži pokornima u kreditnom ropstvu.
Različiti ekonomski forumi, stručnjaci, ministarstva i institucije vode diskusije, iznose argumente i traže rješenja koja ne izlaze iz ustaljenih procedura ovog sustava. Pokušavaju pronaći svoj spas, način da opet ostvaruju “sveti” profit. Naravno, na naš račun. U tom pokušaju panično ubacuju novac u takozvani “financijski sektor”, virtualnu rupu bez dna, koju ipak punimo stvarno uloženim radom, trudom i vremenom, jer sva njihova ulaganja, sanacije i intervencije plaćamo mi - svi koji radimo za nekoga i pokušavamo preživjeti.
Koliko god vrijednost novca bila nestvarna, nametnuti sustav nas tjera da ga koristitimo i dajemo mu vrijednost. “Imam novac.” Što to zapravo znači? Ako sutra ukinemo postojeći ekonomski sustav i počnemo proizvoditi prema stvarnim potrebama, a sva proizvedena dobra i usluge učinimo besplatnim i dostupnim, kakvu onda vrijednost ima novac? Odgovor na ovu i sve ostale krize je jednostavan, unatoč silnim nastojanjima da nas uvjere u kompleksnost problema - nestanak kapitalizma bi značio nestanak krize i mogućnosti njene nove pojave.
Ne govorimo ovdje o državnom kapitalizmu koji smo imali u takozvanom socijalizmu ili o “kapitalizmu s ljudskim licem” kakav zagovaraju liberali koji ne vide dalje od kapitalizma, već o potpunom ukidanju postojeće ekonomske strukture koju ne bi zamjenili novom i “boljom” upravom. I dok to možda zvuči kao tek neozbiljan i pojednostavljen plan budućnosti, osvrnimo se na trenutak na prošlost i film *Vivir utopia* u kojem sudionici i sudionice španjolske revolucije z 1936. godine kažu kako su ukinuli novac i dotadašnju ekonomiju, te preko noći zadovoljili svoje potrebe. Upravo to je ono čega se moćnici i njihove institucije boje.
U doba krize gube mogućnost potkupljivanja pa uvode zdravstvenu reformu koja otkriva pravu i potpunu sliku navodno “besplatnog” zdravstva koje smo uvijek morali plaćati. Sada to moramo dodatno plaćati, a iluzija o “socijalnoj” državi nestaje i u glavama najnaivnijih. Privatizacija mirovinskog sustava će tek pokazati svoje pravo lice, a ako u postojećoj situaciji samo napomenemo da je ovdje u potpunosti riječ o tom “financijskom sektoru” koji propada, treba li posebno napominjati kada i od koga će doći te mirovine? Sve skupa nazivaju “rezanje javne potrošnje”, što zapravo znači ukidanje svih ili većine socijalnih programa kojima su kupovali njima toliko vrijedan socijalni mir. U tome su im svakako pomogli birokratizirani sindikati, čija je glavna uloga postizanje socijalnog mira, poput neke “tampon zone” između svog članstva (i ostale sirotinje) i vladajućih. U socijalnom sukobu su odabrali stranu i politiku “jednog koraka naprijed i dva nazad”, čime su učinili u nekim područjima više štete od samih kapitalista.
Uz sve ovo, tu su i stalno prisutni načini odvraćanja pažnje od pravih problema pa stvaraju euforiju oko profesionalnog sporta, a dodatno stvaraju situacije koje jačaju nacionalizam i prebacuju krivnju za sve probleme na “zle susjede”. Mržnja i profesionalni sport. Savršena adrenalinska doza za mase.
Međutim, jesmo li toliko naivni da to ne vidimo? Nismo, a sve ovo ruši iluzije o mogućnosti postojanja “dobre vlasti”, ne samo ovdje, već i drugdje pa pobune, socijalni nemiri, prosvjedi i različite akcije postaju svakodnevna pojava, od Grčke od Francuske, od Islanda do SAD-a, od Vijetnama do Koreje... U trenutku kada izlazi ovaj broj *Ispod pločnika* na Islandu je pala vlada i vlast su preuzeli zeleni i socijaldemokrati, no ljudi se tamo pitaju: Što sad s tim!? Što će to promjeniti? I odmah daju odgovor na to pitanje: Ništa! Dokle god ne promjenimo društvene odnose, cijelu društvenu struturu, a ne tek imena onih koji vladaju nećemo napraviti ništa. Izlazak na izbore je tek jedan u nizu trikova na koje odbijamo nasjesti.
Organizirajte se. Solidarizirajte. I ne tražite ništa od njih. Toga se najviše boje.

Antimilitaristička akcija

Izraelski anarhisti protiv rata

Već godinama izraeski anarhisti i anarhistkinje pružaju otpor nasilničkoj politici države Izrael i surađuju s Palestincima u borbi protiv segregacijskog zida i politike koja omogućava takve poteze vlasti. Nakon što su prosvjedovali protiv bombardiranja Gaze, 21 osoba je uhapšena i zadržana u zatvoru tijekom vikenda.

U petak 2. siječnja "ulični teatar" je iznenadio policiju i njihove tajne službe u Tel Avivu, gdje je održan performans pred ulazom u zračnu bazu Sde Dov. Pripadnici i pripadnice grupe "Anarhisti protiv zida" održali su ovu akciju kako bi podsjetili pilote da bombe koje izbacuju s ogromne visine pogađaju žive ljude i ubijaju ih, bez obzira na to da piloti iz svoje pozicije ne mogu vidjeti ubijene.
Nakon što je akcija održana, policija je uhapsila 21 osobu, a sudac je odredio zadržavanje u zatvoru preko vikenda jer "ugrožavaju mir u vrijeme rata". Pretpostavlja se da je ovakva mjera zadržavanja izrečena upravo zbog činjenice da policija nije unaprijed znala za ovu akciju, zbog čega su javno posramljeni.
Osim ove akcije, od početka izraelskih napada na pojas Gaze, u svijetu se, pa tako i u Palestini i Izraelu održava niz prosvjeda protiv novih napada. Više o zajedničkim akcijama Palestinaca i Izraelaca protiv rata i okupacije saznajte u razgovoru s Anarhistima protiv zida (na 5. stranici).

Akcija solidarnosti

Anarhisti u Grčkoj platili starici zapaljeni kiosk

Dva mjeseca nakon što je u Solunu tijekom studenog 2008. zapaljen kiosk u vlasništvu Harikleie Ananiadou, anarhisti su skupili novac i platili joj nastalu štetu kako bi obnovila kisok i opet započela s radom.

"Kao anarhisti smatramo da moramo podržati ljude koji su ispali žrtve slijepog i krivo usmjerenog nasilja", rekli su u Anarhističkoj inicijativi, koja je potpisala izjavu nakon što su novac predali ženi čiji kiosk je zapaljen. Naime, anarhisti su otvorili bankovni račun putem kojeg su prikupili 13.000 eura kako bi Harikleia Ananiadou sa svojih 74 godine života mogla opet pokrenuti svoj posao. "Dali smo koliko smo mogli, pa čak i više od toga, jer znamo da je u njenim godinama teško opet pokrenuti stvari", rekao je Panagiotis Papadopoulos u ime inicijative, te dodao kako je to čin solidarnosti.
Kiosk je zapaljen u prosvjedima i sukobima s policijom koji su se dogodili tijekom studenog u Solunu, prije ubojstva Alexisa u Ateni.

U Rijeci, Puli, Splitu, Zadru i Zagrebu održane su akcije solidarnosti s pobunom u Grčkoj

Akcije solidarnosti s pobunom u Grčkoj

Akcije solidarnosti održane su u subotu, 20. prosinca, za kada je upućen poziv za organiziranje ovakvih akcija u cijelom svijetu. Kod nas su akcije održane u pet graova, od simboličnih uličnih prosvjeda, isticanja transparenata do ljepljepnja plakata koji pozivaju na solidarnost.

Riječki ogranak MASA-e je uz podršku simpatizera i prijatelja organizacije, promarširao kroz centar Rijeke pod crveno-crnim zastavama, sa transparentom na kojem je pisalo "Solidarnost s grčkim narodom", a dijelili su i letke kojima su pozvali na otvoreni sukob sa eksploatatorima.
U Splitu je na bedemima u Livanjskoj ulici, u blizini rektorata Sveučilišta u Splitu izvješen transparent na kojem je pisalo "Kapitalizam i država glavni izvor nasilja, solidarnost s Grčkom", također kao odgovor na poziv grčkih prosvjednika za međunarodnom podrškom.
U Zadru je na isti način iskazana podrška i solidarnost pa je tako na bedemu na ulazu u Poluotok postaljen transparent sa tekstom "Danas Atena, sutra cijela Europa", što je lokalni portal 057 info prokomentirao riječima "poruka je jasna". Transparent je ubrzo uklonjen, ali je barem medijski ostao zabilježen.

U Zagrebu je održano par simboličnih akcija podrške pa su tako na nekoliko vidljivih lokacija po gradu postavljeni transparenti s porukom "Solidarnost s pobunom u Grčkoj", a po gradu je poljepljeno par stotina plakata/zidnih novina koji također pozivaju na solidarnost i objašnjavaju situaciju u Grčkoj te je povezuju s krizom kapitalizama i ukazuju na potrebu solidarnosti na lokalnoj razini. Osim toga, grupa anarhista je ispred Grčke ambasade u Zagrebu održala kratku akciju tijekom koje su postavili transparent s tekstom "Kapitalizam i država glavni izvor nasilja".
U svijetu je isti dan održano na tisuće akcija solidarnosti.

Knjige i diskusije o pokretu

Peti Anarhistički sajam knjiga

Anarhistički sajam knjiga u Zagrebu već pet godina okuplja izdavačke kuće, grupe, projekte i osobe uključene u slobodarski pokret, te sve zainteresirane. Peti Anarhistički sajam knjiga održava se od 03. do 05. 04. 2009. godine u galeriji Nova.

Osnovna ideja sajma je predstaviti anarhističku/slobodarsku literaturu i djelovanje što širem krugu ljudi, te stvoriti mjesto susreta i otvoriti diskusije važne za sam pokret i društvo.
Tijekom prve četiri godine sajam je okupio velik broj sudionika i sudionica, a na tisuće ljudi je posjetilo sajam i sudjelovalo u programu. Sajam je međunarodnog karaktera i okuplja ljude iz svih dijelova svijeta.
ASK se događa u Zagrebu, kako bi se na lokalnoj razini razvila dostupnost slobodarske i srodne literature, ali i proširile diskusije koje se vode unutar pokreta, te dovele do zaključaka važnih za sredinu u kojoj živimo.
Zato se u sklopu ove manifestacije osim samog sajma knjiga događa i popratni program koji uključuje diskusije, predstavljanja knjiga i projekata, te video projekcije.
Više informacija o ovogodišnjem sajmu i programu sajma potražite na **www.ask-zagreb.org**

Antiteroristički zakon primijenjen na ekološke aktiviste iz Tarnaca

Antiteroristički zakon protiv aktivista

Može li se antiteroristički zakon primijeniti na nekog bez čvrstih dokaza, samo na osnovu toga da se radi o političkim aktivistima? U Francuskoj očito da. Zbog sabotaže željeznice, francuska je policija uhitila devetero aktivista/kinja nakon što je kod njih pronašla željeznički vozni red. Kulisa: sto pedeset specijalaca, helikopteri i TV kamere.

U malome mjestu Tarnac na jugozapadu Francuske, antiteroristička jedinica francuske policije uhitila je 11. studenog 2008. devetero ljudi pod optužbom „kriminalnih radnji u svrhu terorističkih aktivnosti".
Dan ranije, 10. studenog, devetero optuženih je u znak solidarnosti sa štrajkom željezničara, provela sinkroniziranu akciju tako što su prekinuli električki kontakt, odnosno signalne kabele brzih TGV vlakova na 6 glavnih tračnica iz smjera Pariza. Radilo se o simboličnom činu – željeznički promet, žila kucavica i simbol ekonomske aktivnosti zemlje, bio je prekinut na jedan sat. Radilo se dakle o aktivnosti koja bi uobičajeno bila smatrana ugrožavanjem javne imovine, a aktivisti ne bi mogli biti zadržani u policijskoj stanici duže od 48 sati. No, prema protuterorističkom zakonu mogli su biti zadržani duplo duže, a pravnu su pomoć mogli zatražiti tek nakon tri dana.
Njihovo uhićenje bila je zapravo velika politička, policijska i medijska operacija; 150 specijalaca i pripadnika antiterorističke jedinice opkolilo je čitavo selo i kuću u kojoj su uhićeni živjeli, a sve to pod pratnjom TV kamera. Istovremeno, ministrica unutarnjih poslova, Michele Alliot-Marie, na konferenciji za novinare izjavila je kako su uspjeli onesposobiti opasnu terorističku organizaciju. Istaknula je kako su uhićeni već neko vrijeme bili pod prismotrom policije zbog svoje pripadnosti ultra-ljevičarskim i anarhističkim krugovima, a uhićeni su zbog svog iznimno radikalnog diskursa, vezama sa istomišljenicima iz inozemstva i čestih sudjelovanja na političkim prosvjedima, kao što su prosvjedi protiv Edvige (*Exploitation documentaire et valorisation de l'information générale)* sistema baze podataka (riječ je o Sarkozyjevom „Veliki Brat kompjuteru" kojim špijunira građane) i protiv vladine politike prema imigrantima. Unatoč tome što je vlada i sama priznala da nije pronašla nikakve materijalne dokaze, osim željezničkog voznog reda, ljestva i knjige *The Coming Insurrection* (ako se to uopće može smatrati dokazima), stajalište i argumenti ministrice unutarnjih poslova su kako „su uhićeni prihvatili sve metode radikalnog podzemlja. Oni nikada ne koriste mobilne telefone i žive u područjima na kojima je policiji veoma teško neprimijećeno skupiti ikakve informacije o njima. Usto, sprijateljili su se sa stanovnicima Tarnaca, pa tako ni ovi ne žele priznati da se radi o sumnjivim strancima". Naime, uhićeni su u selu još 2003. godine kupili farmu, te se bave poljoprivredom i uzgojem domaćih životinja, a sa seljanima su obnovili trgovinu prehrambenih proizvoda te raznim umjetničkim aktivnostima probudili društveni život u selu.
Sve to navodi na zaključak da je ono zbog čega su ovi mladi ljudi proglašeni teroristima njihov način života i činjenica da su uspjeli postaviti se izvan nametnute ekonomske mašinerije, te da nisu usvojili pokoran stav i poštovanje prema metodama državne kontrole. Štoviše, još je više uznemirujuće da je to što ne posjeduju mobitel, kao i povezivanje s lokalnom zajednicom u kojoj žive vlada prepoznala kao dokaz terorističkih namjera.
Tako u ovom naglavačke okrenutom svijetu u kojem je pod krinkom „rata protiv terorizma" dozvoljeno sve, terorizam nije prisiljavanje ljudi na preživljavanje u nezamislivo teškim uvjetima, uništavanje zemlje, pojačana kontrola. Terorizam tako nije zatvaranje ljudi u zatvore, ubijanje od posla kako bi šefovi bili bogatiji ili bacanje bombi na čitave populacije… Ne, sve se to zove ekonomija, civilizacija, napredak, zakon, red i demokracija.
Više o čitavom slučaju možete saznati na internet stranici:
http://tarnac9.wordpress.com

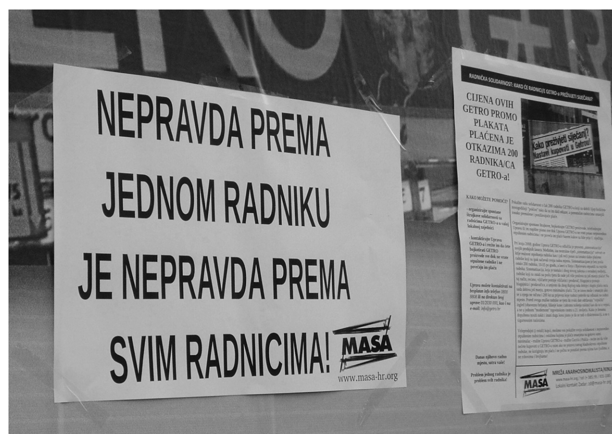

Akcije solidarnosti s otpuštenim radnicima i radnicama

Solidarnost s otpuštenima

Mreža anarhosindikalista/kinja (MASA) je početkom siječnja u više gradova održala akcije solidarnosti s otpuštenim radnicima i radnicama GETRO-a. Tijekom akcija su podijelili letke zaposlenima u trgovačkim centrima i pozvali ih na solidarnost, putem plakata i letaka su pozivali na bojkot tog trgovačkog centra dok se na posao ne vrate svi otpušteni, a plaće ne dosegnu prijašnju razinu.

Akcije su održane u Dubrovniku, Splitu, Zadru, Zagrebu, Rijeci i Puli, a sastojale su se od plakatiranja (izrazito ironičnog) GETRO-ovog plakata "Kako preživjeti siječanj?..." i ostalih javnih površina, do dijeljenja letaka ispred ovog trgovinskog lanca.
Također, radnicima i radnicama GETRO-a uručili su pismo podrške u kojem su im ponudili suradnju u borbi za njihova radnička prava, a u MASI nalgašavaju da su spremni surađivati s radnicima i ponuditi im punu podršku, pogotovo u situaciji u kojoj su isti ti radnici ucijenjeni masom nezaposlenih i nepovoljnim ugovorima na određeno vrijeme, koji ih postavljaju u poziciju robova. Istovremeno naglašavaju da ne žele poput drugih sindikata biti ti koji će voditi tu borbu, već pozivaju radnike i radnice da se solidariziraju i organiziraju, a MASA je tu da pruži svoju podršku, ne i vodstvo.
Tijekom akcija su od strane poslovođa upozoreni u nekoliko trgovina da napuste prostor trgovine, a radnici s kojima su uspjeli porazgovarati su im otvoreno rekli da se boje uzeti njihova pisma jer se boje otkaza.
Na pitanje zašto je MASA odlučila usmjeriti svoje akcije baš na GETRO, kažu kako je jedna, sada već bivša, zaposlenica tog trgovačkog lanca pozvala njihovu organizaciju na solidarnost. S druge strane, ovaj trgovački lanac predstavlja tek simbol masovnog otpuštanja, čega su svjesni te naglašavaju da je ovo tek simbolička akcija kojom žele ukazati na loše stanje u zemlji te pozvati na širu društvenu solidarnost i akcije.

Razgovor s Davidom iz izraelske organizacije Anarhisti protiv zida koji se zajednički s Palestincima bore protiv segeregacije i okupacije

Anarhisti protiv zida

Stav anarhista prema antiimperijalističkim borbama i njihovo eventualno solidariziranje s borbama pojedinih naroda za vlastito, često nacionalno, oslobođenje, relativno je nova i poprilično neistražena tema. Izraelsko-palestinski sukob usmjerava pozornost na mnoga zanimljiva pitanja koja se tiču države, zakona, moći i privilegija, te razjašnjava načine i mitove kojima države grade svoju povijest. S obzirom na to da se podosta anarhista odlučilo solidarizirati s palestinskom borbom za oslobođenje, debate se često vode oko trebaju li anarhisti podržavati samo strogo antiautoritarne pokrete ili se mogu solidarizirati i s potlačenim i ugnjetavanim narodom i pritom zanemariti činjenicu da potonji često svoje oslobođenje, upravo suprotno od anarhista, vide u okviru nacionalnog oslobođenja. Pritom je dosta zanimljivo i pitanje koje se krije ispod površine svih ovih silnih debata, a to je, zašto uopće potlačeni svoju slobodu tako često traže u okvirima vlastite nacionalne države?
Kako god, u Izraelu je stav oko toga mogu li anarhisti pomoći palestinskom narodu u borbi protiv okupacije, kao i načini na koji to mogu postići, poprilično jasan. Primjer tomu jest i djelovanje skupine poznate kao Anarhisti protiv zida koja se već šest godina zajedno s Palestincima bori protiv izgradnje separacijskog zida te na taj način u praksi demonstriraju stvarnu mogućnost zajedničkog života dviju populacija žrtava politike vlastitih država ili paradržava. U razgovoru s Davidom, anarhistom i aktivistom iz Tel Aviva, saznat ćemo nešto više o njihovim motivima, počecima i situaciji u kojoj se trenutno nalaze, te gledanju na čitav ovaj sukob iz njihove perspektive.

Možeš li reći nešto o Anarhistima protiv zida, kada i kako je skupina formirana i čime se konkretno bavite?

Skupina poznata kao Anarhisti protiv zida počela se formirati 2003. godine, kada su se stanovnici sela Mas'ha, u regiji Salfit na Zapadnoj obali, odlučili suprotstaviti izgradnji separacijskog zida na njihovoj zemlji. Odlučili su pritom surađivati s Izraelcima i ljudima iz ostalih zemalja te smo zajedno u maslinicima na zemlji koja im je trebala biti nasilno oduzeta za potrebe izgradnje zida postavili mirovni kamp. U tom su kampu Palestinci, Izraelci i internacionalna ekipa zajedno provodili vrijeme kako bi spriječili izgradnju zida. Mirovni kamp u selu Mas'ha završio je u kolovozu 2003. godine kada su aktivisti vlastitim tijelima pokušali blokirati završnu fazu izgradnje ograde oko sela. Izraelski aktivisti, koji su bili dio kampa u selu Mas'ha, bili su uključeni u neke zajedničke prosvjede protiv okupacije u Palestini čak i prije tog kampa i početka izgradnje zida. No, kako je izgradnja zida nastavljena, a time i borba protiv njega, a sve više stanovnika ostalih sela nas je počelo pozivati na zajedničku borbu, Anarhisti protiv zida postali su istaknuta skupina u zajedničkoj borbi.
Godinu 2004. obilježio je najveći val izgradnje separacijske barijere ali i najveći val demonstracija protiv nje, a Anarhisti protiv zida uključili su se u gotovo sve prosvjede na kojima su bili dobrodošli. Neka od sela u kojima je zajednički otpor bio, i još uvijek jest, iznimno snažan su Budrus, Biddu, Ni'ilin, Jayus i Bil'in.
U borbi protiv zida selo Bil'in zauzima posebno mjesto zbog svoje iznimne upornosti. Stanovnici Bil'ina čak i danas, kad je izgradnja zida na njihovoj zemlji skoro već završena, prosvjeduju svaki tjedan. Nakon 4 godine i 200 prosvjeda borba u Bil'inu se nastavlja.
Među ostalim selima koja se trenutno zajedno s ljudima iz Izraela i ostalih zemalja bore protiv izgradnje zida na svojoj zemlji su Um Salamuna blizu Betlehema, Jayous u blizini Qalqilie i selo Ni'ilin u okolici grada Ramallah.
Posebnu pažnju zaslužuje i Ni'ilin, pogotovo s

obzirom na činjenicu da je trenutno tamo borba protiv zida veoma žestoka. Nedugo nakon što je prošlog ljeta borba ponovo ojačala dvoje je djece ubijeno tijekom prosvjeda. Nedavno su tamo tijekom prosvjeda protiv pokolja u Gazi ubijena i dva mladića.

Kao što vaše ime kaže, borite se protiv separacijske ograde, odnosno aparthejd zida. Možeš li reći kako taj zid utječe na živote ljudi koji žive u okupiranim područjima, na živote ljudi koji žive između zida i Zelene linije, ali i na živote ljudi koji žive u Izraelu, Arape i Izraelce, ali i na vaš svakodnevan život i akcije?

Za početak, volio bih reći nešto o samome zidu; riječ „zid" pomalo navodi na krivo mišljenje, jer separacijsku barijeru zapravo čini čitav sustav ograda, zidova i raznih prepreka. Također, nije izgrađen u jednoj ravnoj liniji koja počinje na sjeveru, a završava na jugu. Stoga ću možda i sam često u razgovoru izmjenjivati izraze kao što su „zid", „ograda" i „barijera", a to je ujedno i razlog zbog kojeg postoje različiti nazivi kao primjerice „aparthejd zid", „separacijska barijera" itd. Usput rečeno, aparthejd zapravo pretpostavlja separaciju, tako da je to jedno te ista stvar, ali i konotacije su očite.
U svakom slučaju, separacijska ograda na živote Palestinaca i Izraelaca utječe na nekoliko načina te pritom podrazumijeva gubitak zemlje, ograničenje slobode kretanja, pretvaranje Zapadne obale u kantone, stvaranje političkih prilika za izigravanje eventualnih budućih pregovora te odvajanje ljudi i stvaranje zasebnih područja.
Kada govorim o gubitku zemlje važno je napomenuti da separacijska ograda nije izgrađena na graničnoj liniji dogovorenoj primirjem iz 1967. godine (poznatoj kao Zelena linija), koja je početna točka pregovaranja između Izraela i Palestinaca i koja bi kao takva bila najlogičniji izbor za izgradnju takve barijere ako je fizičko razgraničenje uistinu njezin cilj. U većini slučajeva zid je izgrađen nekoliko kilometara istočno od Zelene linije, pri čemu je često rezultat da je izgrađen između naseljenog dijela sela i maslinika i obradive zemlje, pa stanovnici sela ovise o volji izraelskih vojnika hoće li će im dozvoliti pristup zemlji kako bi je obrađivali. Budući da opsadno stanje dopušta Izraelu da anektira „zapuštenu" i „neobrađivanu" zemlju, očito je da se zapravo radi o krađi zemlje.
S obzirom na to da je sistem barijera izgrađen u blizini ili kroz naseljena područja, on u praksi ograničava kretanje Palestinaca. Zamislite samo da je oko vaše kuće izgrađen zid, pa da sada, umjesto običnog prelaska ceste kako biste došli do susjeda, u školu ili bolnicu, trebate proći 5 kilometara novom trasom kako biste došli do najbližih vrata.
Kao što sam već napomenuo, zid nije izgrađen kao ravna linija između dva politička entiteta. Neki se dijelovi zida urezuju u Zapadnu obalu, pa tako jedan zid okružuje grad Qalqiliau, drugi Jeruzalem itd. S ove perspektive postaje očito da je na taj način Zapadna obala podijeljena na male jedinice između kojih je kretanje iznimno teško. Isto je tako očito da eventualna buduća država u Palestini na taj način ne može funkcionirati.
Kada kažem da izgradnja separacijskog zida podrazumijeva stvaranje političkih prilika za izigravanje eventualnih budućih pregovora, mislim na to da zid, u praksi, predstavlja granicu između Izraela i Palestine, granicu koja nije utemeljena na dogovoru, nego na hirovima izraelskih državnih arhitekata. Na primjer, činjenica je da je velik dio naselja ostavljen na izraelskoj strani zida čime se ti dijelovi automatski smatraju službenim dijelom Izraela, te bi to u budućim pregovorima moglo igrati važnu ulogu.
Razdvajanje ljudi na temelju narodnosti i stvaranje zasebnih područja vjerojatno je jedino pitanje koje izravno utječe i na živote Izraelaca; ideja separacijskog zida počiva na konceptu da je najbolje rješenje sukoba separacija. Ta ista ideja skrivala se iza povlačenja izraelskih useljeničkih naselja s područja Gaze, bez ikakvih pregovora ili konzultacija s Palestincima. Mi imamo svoju zemlju, a vi, Palestinci imate svoju, pa sada napokon budite tiho i zahvalni. To je način na koji Izrael odbacuje svoju odgovornost prema Palestincima, ali ujedno i novi, te mnogo suptilniji, način okupacije. Trenutna situacija u Gazi odličan je primjer takve politike: Izrael tvrdi da, s obzirom na to da su još 2005. godine povukli svoju vojsku i useljenička naselja iz Pojasa Gaze, napadi iz Gaze na izraelske gradove nemaju povoda. Izrael pritom zanemaruje činjenicu da je Gaza pod opsadom te da posljednjih pet godina svojim stanovnicima predstavlja ogroman zatvor pod vedrim nebom. Stvaranjem manjih međusobno odijeljenih teritorijalnih jedinica nešto slično namjerava se napraviti i na Zapadnoj obali. No, čak i da zid ne otima palestinsku zemlju i ne ograničava pristup i slobodu kretanja na Zapadnoj obali, a što radi, otvara se pitanje da li je ta ideja separacije bez pregovaranja, ili čak ideja o dvije države kao rješenje sukoba, najbolja moguća.

Jedna od važnih karakteristika vašeg rada jest upravo suradnja s lokalnom seoskom palestinskom zajednicom. Zašto je ta zajednička borba toliko važna i na kakve poteškoće pritom nailazite? Kako se organizirate i dogovarate o načinima djelovanja te kako izgleda tipičan protest?

Jedan od razloga, iako možda ne i najvažniji, zbog kojeg je zajednička borba toliko važna jest činjenica da je ona stvarna alternativa nasilnom razdvajanju dvaju naroda. Zajedničkom borbom mi istovremeno prosvjedujemo i stvaramo stvarne veze među Palestincima i Izraelcima.
No bitno je da pritom imamo na umu i kontekst našeg otpora; ne smijemo zaboraviti i na našu ulogu kao dijela ugnjetavačke skupine. Činjenica da većina seljana u Palestini nisu „tipični anarhisti" jedna je od poteškoća na koje nailazimo. Ponekad svjedočimo događajima koji nas kao istovremene borce za životinjska ili ženska prava mogu zgroziti. Isto tako, Palestinci našu borbu vide u nacionalnom kontekstu. Uvijek dopuštamo lokalnom stanovništvu da odluči kako će prosvjed izgledati i koji će biti sljedeći korak. Ako oni odluče da ne žele prosvjedovati ili ako odluče da ne žele da sudjelujemo, mi to poštujemo. Smatramo da imamo obvezu i prema sebi i prema društvu i ne smijemo zaboraviti da nakon što mi odemo svojim kućama, oni su ti koji će snositi posljedice. S druge strane, osjećamo se obvezanim odazvati se pozivu Palestinaca i pomoći im.
Tipičan prosvjed izgleda tako da se prvo svi skupimo u centru sela, a zatim zajedno hodamo do zemlje na kojoj je podignuta ograda ili se gradi zid. Primjerice, u Ni'ilinu je cilj doći do bagera i zaustaviti ih, pa makar i na nekoliko sati. U Bil'inu je cilj doprijeti do ograde i prenijeti poruku preko, do vojnika koji je nadgledaju. Ponekad nam je također namjera da nas čuju i vide i stanovnici okolnih izraelskih useljeničkih naselja. Kada prosvjed dođe do te točke, vojska obično počne bacati suzavac na prosvjednike. Što će se dogoditi nakon toga ne možemo predvidjeti. Prosvjednici se najčešće raspršе, neki se odmaknu i viču na vojnike, dok ih drugi (uglavnom djeca) gađaju kamenjem. Morate razumjeti koliko je to kamenje mala prijetnja naspram potpuno naoružane vojske i granične policije, s kacigama i u okopnim vozilima. Ponekad vojska koristi gumene metke koji mogu biti smrtonosni ako su ispaljeni s udaljenosti manje od 70 metara, a često jesu. Usto, iako mnogo rjeđe ako su na prosvjedima prisutni i Izraelci, vojska koristi i bojnu municiju. Važno je napomenuti da su

pravila i propisi o tome kada pucati na prosvjednike i koje oružje koristiti drugačiji ako su prisutni Izraelci. U praksi se ta pravila obično ne poštuju (dobar primjer je nepoštivanje pravila o minimalnoj udaljenosti od 70 metara prilikom korištenja gumenih metaka), ali je svejedno dobar razlog zašto je važna prisutnost Izraelaca na prosvjedima.

Vaši su prosvjedi česti opisivani kao „nenasilni" i direktna akcija. Možeš li objasniti te termine i ulogu etikete „nenasilni" te koje je tvoje mišljenje o tome? S jedne strane termin „nenasilje" bio je i jest jedan od načina na koji ste mogli privući pažnju izraelskih i zapadnih medija na stvarnu situaciju na Zapadnoj obali, ali s druge strane taj termin često implicira da je nasilje nešto nelegitimno, a to je već prilično sklizak teritorij pogotovo kad se radi o svojevrsnoj borbi protiv za oslobođenje?

Ne smatramo da je nasilje nelegitiman način borbe. Ne bih sad želio ulaziti u raspravu da li je nasilna borba legitimna ili ne i što se uobičajeno podrazumijeva kao nasilje. Ono po čemu je naša borba specifična jest to da je nenaoružana. Tako u mnogočemu podsjeća na početne faze prve intifade; dakle, radi se o borbi vođenoj od strane ljudi koji u najboljem slučaju imaju sa sobom praćke. Smatram da jednom kad narodna borba postane oružana borba, barem u Palestini, automatski biva prisvojena od strane hijerarhijski organiziranih skupina. Dobro pitanje jest koristi li oružana borba Palestincima, što ponovo otvara pitanje o legitimnosti nasilja. No, kao anarhist, dajem prednost borbi narodnih masa, koja je prema mojem viđenju nužno nenaoružana.

Kako izraelska javnost gleda na izgradnju zida i imaju li ljudi u Izraelu uopće pojma što se događa i kakav je život s druge strane?

Prva protivljenja izgradnji zida u Izraelu dolazila su od strane desničarskih skupina koje su se bojale, kao što se i ja bojim ali iz potpuno drugačijih razloga, da će zid postati temelj za eventualne buduće pregovore. Oni predbacuju izraelskoj vladi da „zaboravlja" i prepušta izraelska useljenička naselja s palestinske strane zida i da u osnovi odustaje od ideala da preuzme potpunu kontrolu nad Zapadnom obalom. Bil'in, a u posljednje vrijeme i Ni'ilin, često su spominjani u izraelskim medijima, pa mislim da podosta ljudi zna za otpor izgradnji zida. S druge strane, većina je Izraelaca služila vojsku dvije ili tri godine, koliko traje obavezno služenje vojnog roka u Izraelu, te je većina njih bila na Zapadnoj obali kao vojnici, pa misle da znaju sve o Palestincima. Gotovo svatko ima nekog među užom ili širom obitelji tko radi na kontrolnim točkama, te znaju da kontrolne točke postoje, ali većina ljudi očito odbija o tome razmišljati.
Radili smo neke akcije protiv zida i u Izraelu i mislimo da je to također važno, jer ljudi bi trebali znati što se radi u njihove ime. Mare li oni za to, i hoće li to saznanje išta promijeniti, već je drugo pitanje. Ipak, kad govorimo o reakcijama izraelske javnosti, važno je spomenuti bezbroj nedavnih demonstracija u Izraelu protiv napada na Gazu. No to je već jedna druga priča.

Dakle, kada govorimo o zidu, izraelska opozicija izgradnji zida proteže se od ljevice do radikalne desnice. Pritom je jedan od najglupljih argumenata protiv izgradnje zida taj da on nije dovoljno efikasan način za postizanje navodnog cilja zaštite Izraelce i to zbog toga jer nije dovoljno siguran ili da bi humanija verzija zida pružila veću razinu sigurnosti. Taj argument samo potvrđuje koliko je kultura straha duboko usađena u izraelsko društvo. Drugim riječima kultura straha i želja za sigurnošću igraju veliku ulogu u izraelskom društvu, što se između ostalog može osjetiti prilikom obavljanja svakodnevnih rutinskih poslova, kao što su odlazak u školu, dućan, vožnja autobusom… Možeš li objasniti kako to sve utječe na vaše aktivnosti i koliko je važno istovremeno odupirati se i toj kulturi straha koja je i učinila mogućom izgradnju zida?

Ne mislim da je sigurnost neki nedostižan i apsurdan ideal. Da, ljudi su ovdje prestrašeni, i Izraelci i Palestinci. No, ne bi li trebali biti? Zapravo, poprilično je zastrašujuće ući u autobus i ne znati da li ćeš izaći živ. Naravno, nebrojeno je više ubijenih Palestinaca nego Izraelaca i uopće je neupitno da je svakodnevni život Palestinaca mnogo teži, ali ne želim mjeriti strah ili patnju.
Smatram da u Izraelu osnovni problem nije u kulturi straha, nego u kulturi nasilja. Čini se da je izraelska država oduvijek radije birala rješavati probleme putim vojnih mjera. I dok je veoma važno oduprijeti se takvom načinu rješavanja problema kojim mnogi ljudi stradaju, istovremeno je jako teško objasniti ljudima da postoje i drugi načini rješavanja sukoba.

Kada se borite protiv zida, koliko je važno naglasiti da je zid sam po sebi samo fizička manifestacija i najveći simbol okupacije, ali da je okupacija mnogo više od tog zida te da bi se moglo reći kako su i izraelske gradske ulice prepune vojske, kontrole i nadzora također svojevrsna okupacija svakodnevnog života?

Naravno, okupacija se također manifestira sebi svojstvenom arhitekturom, brojnim kontrolnim točkama, cestama s nadzornim kamerama i izraelskim useljeničkim naseljima sa svojim specifičnim položajem i arhitekturom. Naš glavni neprijatelj nije zid, nego okupacija uopće, te država Izrael i naravno sve ostale države. I uistinu, zid je samo jedno lice okupacije i mi mu se sada odupiremo baš kao što ćemo se oduprijeti i ostalim oblicima. Pritom uvijek pokušavamo naglasiti tu činjenicu.

Jedna od stvari s kojom ljudi izvan Palestine/ Izraela nisu toliko upoznati jest rasistička politika države Izrael prema Palestincima koji žive unutar države Izrael, ali i prema Izraelcima koji su došli iz arapskih zemalja ili su na području današnjeg Izraela živjeli prije 1948. godine. Možeš li to pojasniti?

Uf, po mom su mišljenju ovo dva različita pitanja koja iza sebe imaju svoju povijest, sociologiju i politiku identiteta. Pravno gledano, Izrael je definiran kao država i domovina Židova. Ta činjenica otežava izraelskim Palestincima, koji su zapravo stanovnici Izraela, da se s time identificiraju. Izrael im pritom nimalo ne olakšava; nasilno prisvajanje njihove zemlje, nejednaka prava prilikom zapošljavanja, a i mnogo više od toga, čini da se osjećaju građanima drugog reda. Pritom treba uzeti u obzir i poseban slučaj Beduina koji nastanjuju sela koja uopće nisu prepoznata od strane države te stoga nemaju infrastrukturu i očito je da država čini sve kako bi ih izbrisala s karte. Mnogo bi se također moglo pričati i o identitetu izraelskih Palestinaca koji jesu građani Izraela, ali se s državom Izrael ne identificiraju, a s druge strane nisu ni u istom položaju kao Palestinci iz Zapadne obale i Gaze, jer ne žive na tim područjima. Palestinci u Jeruzalemu nisu izraelski državljani ili građani, nego samo njegovi „stanovnici", što pravno znači da mogu glasovati na lokalnim izborima, ali ne i na državnim.
Pitanje arapskih Židova koji žive u Izraelu drugi je problem. Ono obuhvaća činjenicu da su osnivači države Izrael bili uglavnom

Aškenazi Židovi, odnosno europski Židovi. Većina arapskih Židova, barem onih koji dotad nisu živjeli na području današnjeg Izraela/Palestine, došla je nakon 1948. godine, a neki od njih i zbog toga jer je stvaranje države Izrael uzrokovalo napetost između muslimana i židova u njihovim dotadašnjim domovinama. No, došavši u Izrael oni su zapravo bili meta rasizma Aškenazi elite. Ipak, prihvaćeni su kao Izraelci – iako ponekad pod cijenu promjene imena i prihvaćanja izraelske kulture, što je prije svega podrazumijevalo služenje vojske. Stoga se danas većina njih ne smatra Arapima, iako je njihovo podrijetlo u potpunosti arapsko.

Sada, u vrijeme kada radimo ovaj intervju, Izraelski se napadi na Gazu, prikazani u većini medija kao „rat u Gazi", nastavljaju, ali istovremeno i otpor tom nasilju i okupaciji. Kako vi gledate na čitavu situaciju te kakve su reakcije izraelske javnosti, medija i vlade na vaš otpor i sada već gotovo svakodnevne prosvjede i akcije?

Mislim da je pogrešno invaziju na Gazu nazivati ratom, jer se ovdje ne radi o borbi dviju vojska. Smatram da bi pokolj bio mnogo prikladniji naziv. Ono što bismo mogli nazvati ratom trenutna je situacija na izraelskim ulicama. I dok postoje oni koji se protive invaziji, pa i u medijima, u Izraelu još uvijek postoji opći stav da biti protiv ove invazije predstavlja izdaju i prijetnju izraelskom društvu. Prilikom prijašnjih uobičajenih prosvjeda protiv okupacije ljudi bi samo slegnuli ramenima i krenuli svojim putem. Ali prilikom demonstracija protiv ove invazije, kao što je bilo i kod demonstracija protiv napada na Libanon prije dvije godine, ljudi se osjećaju kao da im zapravo govoriš da zaslužuju poginuti. Moram priznati da smo tijekom ovih prosvjeda bili često napadani, iako dosad nisam primijetio fizičko nasilje. Nedavno, kada sam odlazio s antiratnih demonstracija u Tel Avivu, žena iz Sderota, koja je izbjegla zbog raketnih napada iz Gaze, iznenada je u suzama počela vikati na mene. Mogao sam joj uzvratiti kako je očito da je situacija u Sderotu postala nepodnošljiva tek nakon početka izraelske invazije na Gazu i da inače i ne bi bila sada ovdje. Mogao sam joj reći da suosjećam i s njezinim životom u strahu, ali da dok se u Gazi ubija na stotine ljudi, strah je tamo očito još gori. No, gledajući njezine suze nisam uspio izustiti riječ.
Gledano s pravne strane, situacija je ovdje otkako je počela invazija uistinu teška. U arapskim mjestima i gradovima mnogo je ljudi uhićeno tijekom prosvjeda, a neki su od njih zadržani sve do suđenja. Stav prema izraelskim prosvjednicima načelno je bolji, ali ipak mnogo gori nego obično; protiv svakog tko je uhićen automatski je podignuta i optužnica, a većini ih se već sada sudi.

Kako financirate svoje aktivnosti i troškove obrane?

Pravni troškovi čine većinu naših novčanih izdataka. Uvijek pozivamo na donacije i one su najvažnije za obranu i palestinskih i izraelskih prosvjednika. Povremeno organiziramo predavanja po Americi i Europi kako bismo skupili novac za pravne troškove. Novac se može donirati i putem naše internet stranice: **http://www.awalls.org**

Na prosvjedima ponekad surađujete i s nekim drugim skupinama koje se protive izgradnji zida i okupaciji. Po čemu se vaše metode i pogled na čitavu situaciju razlikuju od njihove i koliko ste zapravo kritični prema njima? Kako se pritom nosite s razlikama na koje nailazite pri suradnji s drugim grupama, ali i unutar samog anarhističkog pokreta?

Da, ponekad surađujemo i s drugim skupinama i organizacijama, ali smatram da je bitna razlika između njih i nas ta što mi nismo organizacija. Mi smo skupina pojedinaca te u vlastitim akcijama, kao i u akcijama s ostalim skupinama, svatko odlučuje za sebe hoće li sudjelovati i na koji način. Svatko od nas se na drugačiji način i na osobnoj razini pokušava nositi s tim razlikama.
Unutar skupine odluke donosimo konsenzusom, a ako nam to ne pođe za rukom podijelimo se u manje skupine. Tako ne nanosimo štetu skupini, već je činimo jačom.

Zasigurno se u svom radu ponekad susrećete i s raznim kritikama. Koliko sam upoznata kritike iz anarhističkih krugova obično su se ticale toga kako zapravo podržavate borbu za nacionalno oslobođenje. S druge strane, moglo se čuti kako se ne borite protiv stvarne okupacije, nego samo „uljepšavate okupaciju". Koji su tvoji argumenti protiv ovakvih kritika?

Pitanje da li bi anarhisti trebali podržavati borbu za nacionalno oslobođenje ne bi smjelo ignorirati dvije osnovne činjenice; da su Palestinci svakodnevno ugnjetavani i maltretirani, a sve to u naše ime, i da zaslužuju slobodu koji mi, kao državljani Izraela, imamo, kao i slobodu koju bismo željeli postići. Borba protiv zida borba je potlačenih protiv svog ugnjetača i zato rado sudjelujemo u toj borbi, pogotovo kada još uzmemo u obzir da je taj ugnjetač naša vlada, a time i naš ugnjetač.
Po pitanju „uljepšavanja okupacije" ne vidim kako se nešto toliko gadno može uljepšati. Mislim da smo uspjeli privući pozornost na neke od najužasnijih lica okupacije. Zar je loše biti Izraelac koji mari za nepovoljan položaj Palestinaca, pa čak i samo zato da bi netko rekao kako zapravo nisu svi Izraelci loši? Zapravo, i mislim kako svi Izraelci nisu loši. Okupacija je dio državnog aparata i između ostalog država se njome služi kako bi razilaženja u mišljenju, nesuglasice i sebi moguću prijetnju unutar svojih granica usmjerila na tzv. vanjskog neprijatelja, a to je upravo ono protiv čega se trebamo boriti. Istina, moglo bi se reći da su u neku ruku svi Izraelci suučesnici okupacije, neki od njih i poprilično izravno, ali to je opet samo još jedan razlog više zbog kojeg bismo se trebali boriti protiv nje.

Moglo bi se reći da su vaše aktivnosti počele negdje s početkom izgradnje aparthejd zida, dakle između 2002. i 2003. godine. Danas, 6 godina kasnije, izgradnja je gotovo završena, a vi se i dalje borite. Sada, gledajući na to s određenim vremenskim odmakom, što misliš koja su vaša najveća postignuća, koliko su se promijenile taktike koje koristite, a koliko sama skupina, te kako vidiš vašu borbu u budućnosti?

Skupina je postala organiziranija i mnogo veća. Sada možemo istovremeno sudjelovati čak na četiri ili pet različitih prosvjeda. Dok je u nekim mjestima (primjerice Bil'inu) naše zajedničko protivljenje zidu utjecalo na odluku vrhovnog suda da promjeni planiranu rutu zida čime su stanovnici sela barem zadržali nekoliko kilometara više vlastite zemlje, mislim da je naše najveće postignuće to što smo dostupniji Palestincima i spremniji pomoći im kad nas trebaju. Usto, stvorili smo nove načine borbe i neke nove taktike. Pitanje koje ostaje jest hoćemo li ikada zaustaviti okupaciju. Možda ne, ali dok god postoji borba, postoji i nada.

Tekst je dijeljen krajem prosinca 2008. u Ateni, a nastao na Ekonomskom fakultetu koji je u to vrijeme bio okupiran

Beduin, uvijek! Građanin, nikada.

Pokazavši svijetu našim posljednjim naporima i opasnostima koliko cijenimo svoju slobodu, sada se držimo međusobno obveznima pobrinuti se, na najbolji mogući način, za svoju budućnost, kako bi izbjegli povratak u ropski položaj.

-Levellers, An Agreement of the People, 1647.

Bacimo pogled s onu stranu suzavca, pendreka i kombija interventne policije: operacija koju od 6. prosinca poduzimaju šefovi, ne sastoji se samo od puke kombinacije represije i propagande, radi se o primjeni niza metoda kojima je cilj ponovna uspostava socijalnog mira i konsenzusa.
Od Komunističke partije (KKE, op. prev.), koja pobunjene ljude naziva marionetama Syrize (euro-lijeva parlamentarna stranka, op. prev.) i CIA-e, pa sve do socijalističke stranke čiji političari nariču kako Atena, s ulicama bez potrošača, podsjeća na grad Istočnog bloka.
Od mitropolita u Solunu, koji moli svoje stado da ide u kupovinu, do gradske međunarodne izložbe koja nudi besplatan parking božićnim kupcima, svi oni imaju zajednički cilj: povratak u normalno stanje demokracije i potrošnje. Dan nakon pobune (prestanak okupacija fakulteta, op.prev.), koji se poklopio s feštom mrtvih potrošača – Božićem, obilježen je zahtjevom da se slavi pod svaku cijenu: ne samo kako bi se napunile neke kase već kako bismo se svi vratili u naše grobove. Dan nakon obilježen je zahtjevom živih mrtvaca da više ništa ne uznemiruje njihov vječni san. Obilježen je moratorijem koji legitimizira prazninu njihovog spektaklom progonjenog svijeta, svijeta tihog i mirnog života. Generali ovog rata nemaju oružje smrtonosnije od prizivanja te apsolutne, bezvremenske ideje: demokracije.
Zagovaranje demokracije, koje uvijek sve tupavije razvijaju demagozi umjerenosti, cilja na društveni imaginarij – kolektivni teren na kojem se oblikuju želje i strahovi. Drugim riječima, cilja na teren gdje proizvođači nevidljivo zauzimaju poziciju koja može osigurati ili ugroziti poredak i njegovu istinu. Svi su znali, puno prije ubojstva Alexisa, da je oligarhija kapitala odustala od pokušaja da se makar pretvara demokratskom, čak i prema buržoaskim kriterijima: ekonomski skandali, vulgarni ispadi policijskog nasilja, monstruozni zakoni. No ta činjenica nije nešto što bi zabrinjavalo šefove, niti ovdje niti bilo gdje drugdje. Baš iz razloga što konstantna reprodukcija establišmenta pod tim uvjetima ("Je li sustav dovoljno demokratičan? Je li stvarno demokratičan?") reproducira kapitalističku oligarhiju koja oko njih gradi zid skandala, pokajanja, ostavki, zahtjeva i reformi – sprečavajući na taj način propitivanje demokracije kao sistema društvene organizacije, a ne demokratskih kvaliteta režima. Tako da šefovi i danas mogu pozivati na tu višu vrijednost, taj aksiomatski mehanizam političkog, kako bi nas odvukli

(nastavak s prethodne stranice)

natrag u normalu, konsenzus, kompromis. Kako bi prenijeli opći spontani bijes u sferu posredovanja prije nego što se ovaj uspije organizirati u revolucionarni potencijal koji će oboriti sve i bilo kojeg posrednika ili miroljubivog demokratu – donoseći novi oblik organiziranja: komunu.
Usred komične klime površnih analiza, plaćeni službenici psihološkog rata pokazuju na pobunjenike, urlajući: "To nije demokratski, ignoriraju pravila po kojima naša demokracija funkcionira". Ne možemo, a da na trenutak ne zastanemo nijemo pred onim što bismo donedavno smatrali nemogućim. Iako s namjerom da obmanjuju, šefovi ove države rekli su jednu istinu. Mi preziremo demokraciju više od svega ostalog u ovom dekadentnom svijetu. Jer što je demokracija nego sistem diskriminacije i prisile u službi vlasništva i izolirajuće privatnosti? I što su njezina pravila nego pravila o pregovaranju o pravu na vlasništvo – nevidljiva pravila otuđenja? Sloboda, jednakost prava, ravnopravnost; sve te ideološke maske zajedno ne mogu prikriti svoju misiju: širenje i očuvanje društvene sfere kao ekonomske sfere, sfere u kojoj su unaprijed otuđeni proizvodi našega rada, ali i samo naše biće i sve ono što ti je dopušteno činiti. Buržoazija, glasom koji drhti od poniznosti, obećava: prava, pravdu, jednakost. A pobunjenici čuju: represija, eksploatacija, pljačka. Demokracija je politički sistem u kojem su svi jednaki ispred giljotine spektakla-robe. Jedino pitanje koje je zanimalo demokrate, od Cromwella do Montesquiea, jest ono o obliku vlasništva dovoljnom da bi se nekoga prepoznalo kao građanina, pitanje o obliku prava i obaveza koje će garantirati da pojedinac sam sebe nikada neće prepoznati kao nešto više od izoliranog građanina. Sve je ostalo puko uštimavanje detalja režima u službi kapitala. Naš prezir prema demokraciji ne proizlazi iz neke vrste idealizma već iz vrlo materijalnog animoziteta prema društvenom poretku u kojem su vrijednost i organizacija oblikovani oko robe i spektakla. Pobuna je prema definiciji bila i pobuna protiv vlasništva i otuđenja. Oni koji se nisu skrivali iza zastora svoje privatnosti, oni koji su bili na ulicama, znaju to vrlo dobro. Dućani nisu bili napadani kako bi se kasnije preprodavala računala, odjeća ili namještaj, već zbog radosti destrukcije onoga što nas otuđuje: robnog spektakla. Onaj tko ne razumije zašto netko uživa u prizoru uništenog proizvoda sigurno je ili trgovac ili pandur. Vatre koje su grijale tijela pobunjenika ovih dugih prosinačkih noći bile su prepune oslobođenih proizvoda našeg teškog rada, razoružanih simbola onoga što je bila svemoćna fantazija. Jednostavno smo uzeli ono što nam pripada i bacili to u vatru zajedno sa svim popratnim značenjima. Veliki *potlatch* koji se odigravao posljednjih nekoliko dana bio je i pobuna želje protiv nametnute vladavine neimaštine. Pobuna poklona protiv vladavine novca. Pobuna anarhije uporabne vrijednosti protiv demokracije razmjenske vrijednosti. Pobuna spontane kolektivne slobode protiv racionalizirane individualne prisile.

Prilog diskusiji o anarhističkim oblicima organiziranja

Grupe afiniteta

Suprotno uobičajenom uvjerenju, afinitet (zajednički interes) među ljudima ne ovisi o međusobnoj simpatiji ili osjećajima, to nisu grupe prijatelja. Postojanje afiniteta znači poznavanje drugih, poznavanje njihovih stavova o društvenim pitanjima i toga što misle o mogućnostima sudjelovanja u društvenom sukobu. Upravo je ovo dublje poznavanje stavova drugih zanemareno, čime se umanjuje mogućnost svake akcije.

Jedno od najtežih pitanja i problema s kojim su se anarhisti susretali tijekom povijesti je koji oblik organizacije koristiti u svojoj borbi. Na dvije različite strane tog organizacijskog spektra nalazimo, s jedne strane, individualiste koji odbijaju bilo kakav oblik čvršćih odnosa, a s druge strane, one koji zagovaraju stalnu organizaciju koja djeluje prema programu utvrđenom kod osnivanja organizacije. Oba navedena primjera imaju neke odlike na koje gledamo kritički iz insurekcionističkog polazišta.
Zapravo, kada individualisti napadnu klasnog neprijatelja, često su znatno ispred vremena čak i najborbenijih sudionika klasne borbe, zbog čega njihove akcije onda ostaju neshvaćene. S druge strane, oni koji zagovaraju potrebu za stalnom organizacijom često čekaju povećanje broja iskorištavanih koji onda označava način i trenutak napada na klasne neprijatelje. I dok prvi primjer predstavlja akcije koje odlaze predaleko u odnosu na razinu trenutne borbe, drugi primjer zaostaje za tom razinom.
Prema našem mišljenju, razloge ovih nedostataka treba tražiti u izostanku širine sagledavanja situacije. Posve je jasno da nitko nema siguran recept bez nedostataka, no ipak možemo ukazati na neka ograničenja koja vidimo u određenim oblicima organizacije, te predložiti moguće alternative. Jedna od njih je poznata kao grupe afiniteta. Ovaj pojam zahtjeva objašnjenje. Afinitet (ili zajednički interes) se često brka s osjećajem. Iako nisu nužno odvojeni, ta dva pojma ne treba smatrati sinonimima. Moguće je imati afinitet s ljudima koje ne smatramo simpatičnima i obrnuto.
U osnovi, imati zajednički afinitet s ljudima znači poznavati ih, odnosno produbiti svoja saznanja o njima. Kako to upoznavanje raste, afinitet može narasti do točke kada zajedničke akcije postaju moguće, no jednako tako se može umanjiti do točke da ih praktički čini nemogućim. Poznavanje nekoga je stalan proces koji može stati na bilo kojoj razini ovisno o okolnostima i ciljevima koje osoba želi postići. Tako možemo imati afinitet raditi neke stvari, ali ne i neke druge. Ovdje postaje jasno da kada govorimo o poznavanju to ne znači nužno razgovor o osobnim problemima, iako to ponekad može biti važno ukoliko je povezano i koči proces međusobnog upoznavanja.
U tom smislu, poznavati nekoga ne znači nužno imati intiman (osoban) odnos. Ono što je nužno znati je kako neka osoba razmišlja o društvenim problemima s kojima se klasna borba susreće, kako misli da može intrevenirati, koje metode nalazi dobrima u zadanoj situaciji i slično.
Prvi korak u produbljivanju našeg međusobnog poznavanja je diskusija. Čak je dobro zapisati neke od zaključaka tih diskusija kako bi različiti problemi mogli biti na taj način razjašnjeni. Kada su osnovne stvari jasne grupe afiniteta su praktički osnovane. Daljnje dublje upoznavanje se nastavlja kroz zajedničke akcije i u odnosu na njih, ali i u odnosu tih akcija prema realnosti. Tijekom trajanja tog procesa upoznavanje je sve šire, a povezanost između osoba često postaje sve jača. Ipak, ovo je tek posljedica stvaranja grupe afiniteta, ne i njen glavni cilj.
S druge strane, grupe se najčešće osnivaju na potpuno drugačiji način pa tako prvo dolazi neka vrsta aktivnosti da bi tek kasnije najnužnija pitanja bila razjašnjena, bez da se ikada postigne razina afiniteta potrebna za zajedničko djelovanje. Tako se stvari prepuštaju slučaju, kao da su stvari jasne same po sebi, odnosno kao da su jasne već zbog samog osnivanja grupe. Naravno, stvari nisu jasne zbog samog osnivanja grupe pa grupa stagnira jer ne postoji jasan smjer kojim bi krenula ili prati osobu (osobe) koja ima najjasniju ideju oko toga što želi raditi, dok se drugi tome jednostavno prepuštaju, često uz malo entuzijazma i stvarnog djelovanja.
Grupa afiniteta pak u svom postojanju pronalazi velik potencijal i odmah je okrenuta djelovanju, a nije zasnovana na brojnosti, već kvalitativnoj snazi više osoba koje zajednički rade na projektu koji se razvija kroz vrijeme. To je struktura svojstvena anarhističkom pokretu, a može uključivati cijeli spektar aktivnosti, od širenja ideja i informacija, izvođenja direktnih akcija, do objavljivanja novina i rada na neformalnom organiziranju. Također, može ići prema tome da postane masovnija struktura, što će joj pomoći da učinkovitije intervenira u društvenom sukobu.

(tekst je preveden iz časopisa *Insurrection*, broj 4, 1988.)

Financijska kriza je kriza kapitalizma, uzrokovana špekulacijama, a ne propadanjem realne proizvodnje koja zadovoljava stvarne potrebe

Kriza... čija kriza?

'Borit ćemo se za radna mjesta, a ne za više plaće!'
Nije prvi put u povijesti kapitalizma da se kriza koristi kao izgovor za daljnju eksploataciju i zatiranje prava radničke klase. Sa svih strana dolaze ovakvi i slični biseri – krivi su im neproduktivni radnici, ljudi koji su ulazili u iznimno povoljne i primamljive kredite kako bi kupili stan, ljudi koji jednostavno ne troše dovoljno ... – i kako onda ekonomija ne bi upala u krizu. Naravno, i izlazak iz krize, tj. otkup dugova (i tko zna što sve još) upravo onih koji su je izazvali, morat će odraditi ti isti radnici. I, neka ne prigovaraju, jer još nisu ni svjesni kako fino im je dosad bilo.

Nekad davno seljak je bio odvojen od svoje zemlje. Odnos je bio jednostavan, i seljak je mogao vilama probosti feudalca ili bilo kojeg drugog nametnika, kao što je ponekad i činio. Zatim je netko pokrenuo poduzeće, i nastali su prvi radnici koji sad više nisu posjedovali čak ni sredstva proizvodnje. Ipak, vlasnik je bio poznat i prisutan, i moglo ga se, kao što su radnici ponekad i činili, lupiti čekićem po glavi. Nakon toga vlasnik postaje nekakva virtualna osobnost – onaj tamo neki koji u svom sefu čuva komad papira – dionicu. Vlasnik tog papira mogao se često mijenjati, te pritom stvarati čudesnu stvar – profit – novu vrstu profita, čiji izvor više nije bio u realnoj proizvodnji poduzeća. Ta nova, uzbudljiva mogućnost daje priliku stvaranja profita čistom špekulacijom. I, odjednom realna komponenta profita, tj. fizička proizvodnja dobara ili usluga, gubi svoju dotadašnju važnost.
Pokušat ću ovo dočarati primjerom. Recimo da promatramo tvornicu čarapa. Ta tvornica ima vlasnika koji zadržava višak profita (eksploatira radnike). Ako radnici proizvedu 100 pari čarapa dnevno stvara se određen profit. Ako radnici proizvedu 200 pari čarapa dnevno profit se povećava. Međutim, recimo sad da taj vlasnik odluči prodati dionice svoje tvornice, npr. po cijeni od 100 kuna, i recimo da se proizvodnja čarapa uopće ne mijenja. Vrijednost dionica se može umjetno povećati nizom načina, npr. dezinformacijama, prikrivanjem gubitaka tvornice na bilanci. Ili možda tako da kapitalist pokupuje sve dionice te tvornice koje se nude na tržištu povećavši na taj način umjetno potražnju, time i cijenu dionice, te kad se to dogodi odjednom proda svoje dionice, čime ostvaruje profit jer ih je on kupio po nižoj cijeni. Ovdje je vidljivo da se da profitirati, ali i gubiti profit može jednostavnim špekulacijama, nezavisnim od realne proizvodnje poduzeće. Poduzeća mogu biti uništena potpuno nezavisno od toga kolika realna produktivnost bila.
Drugi primjer stvarnja vrijednosti bez stvarne proizvodnje je tzv. «novac bez države» – Eurodollar. Rusija je posjedovala znatne količine dolara koji su joj bili potrebni zbog uvoza i izvoza. Početkom hladnog rata Rusija povlači svoje dolare iz SAD-a i polaže ih u europske banke pod vlastitom kontrolom (otud dolazi naziv). Do tada se u banke nije smjela polagati strana valuta. Uskoro, banke odlučuju stvarati profit posuđujući i dolare, no kako se to događa van matične države dolara vrijednost valute postaje određena fluktuacijama na tržištu. Dakle, i vrijednost valute, slično kao i vrijednost dionice, sada je ovisna o ponudi i potražnji, a može se mijenjati raznim špekulacijam. Državne ekonomije mogu biti uništene, nezavisno od realnog stanja ekonomije (realne proizvodnje dobara i usluga).
Da bi se pojmilo koliki zamah su takve špekulacije i sveskupa financijski sektor uzeli maha važno je upoznati se s nekim brojevima. Najveće globalno financijsko tržište je ono valutama (Foreign Exchange - ForEx), gdje se **dnevno** obavljaju transakcije vrijedne 3 trilijuna američkih dolara. Za usporedbu, ukupna vrijednost transakcija realnim dobrima i uslugama u cijeloj godini iznosi 6 trilijuna američkih dolara - dva dana trgovanja na ForEx-u.
Kapitalizam je prefrigana životinja, umjesto da propadne u svojim promašajima najčešće se iz kriza vraća još snažniji, još eksplicitniji. Vlastite slabosti koristi kao izgovor za daljnje jačanje i produbljivanje svojih nastranih odnosa. Pri svakom svom posrtaju, prvo što učini jest da vas upozori da ćete se boriti za svoja radna mjesta, ako ne prihvatite takve plaće. Pri svakom svom padu jasno naredi da ga vučete vani, jer inače i vi s njim tonete. Ako je zadužen, zadužit će se još više da pokrije dugove. Možda se pitate kako to funkcionira – jer svi znamo da se ne može stvarati nešto iz ničega. Jednostvano – opljačkaju vas kako bi platili vlastite dugove! Treba im novac? Printaju ih! Da, to će izazvati inflaciju, ali šta ih briga, isprintaju 100, inflacija pojede 50 – oni imaju 50 iz ničega! Možda već pogađate odakle tih 50 zapravo?! Naravno, iz vaših džepova!
I, otkud sad ova kriza? Da sad počnem o Keynesu, Reaganu, Friedmanu, 70-ima...? O 1929-oj? Kriza je u korijenu ovog sistema. Od samog početka. Od trenutka glorificiranja profita. Od trenutka kad je jedna strana uzela sebi za prvo eksploataciju druge. Od trenutka kad se ne proizvodi zbog ljudskih potreba i u skladu s njima, već zbog gomilanja profita.
Neki, uglavnom prilično reformistički raspoloženi (vidi Naomi Klein: *Shock doctrine*), vjeruju da kapitalizam krize (vlastite, ali i one prirodne) kontrolira i iskorištava u svoju dobrobit, tamo negdje otkad je Friedman rekao 'Tko vas jebe – *We want money*!', ali da je prije toga bio dobar jer je zagovarao državu blagostanja. U toj priči ima barem nekoliko problema. Prvi je taj što je donekle ta priča točna, što ju čini lakšom za povjerovati – da, kapitalizam zbilja koristi krize kako bi ojačao, kako bi se još bolje ustanovio – širenjem tržišta, smanjivanjem prava radnika... Međutim, to nije sasvim jednostavno. Npr. teško je povjerovati da se trenutna kriza kontrolira, ili da je izazvana namjerno kako bi kapitalizam mogao iz nje izaći kao feniks. Zatim, pretpostavlja jednu prilično glupavu stvar – da su radnička i ljudska prava bila poštovana prije Reaganomicsa (pojam koji označava neoliberalnu ekonomsku politiku koju uvodi Reagan (ali i mnogi drugi) pod Friedmanovim vodstvom).
'Kriza kao prilika' dosad je služila kapitalističkom sistemu. Ova kriza više ne mora biti njihova, već naša prilika da stvorimo svijet u kojem neće biti iskorištvanja, lažne vrijednosti, profita i kriza... ukratko, kapitalizma.

Prilog pokušaju bilježenja anarhističke povijesti i simbola koji su je obilježili

Anarhizam i povijest crne zastave

Danas je sasvim poznata činjenica da je crna zastava simbol anarhizma. Nažalost, točan nastanak te povezanosti je nemoguće utvrditi. To može biti frustrirajuće za one koje fasciniraju povijesne banalnosti, no to nije iznenađujuće.

Anarhizam je uvijek zastupao uopćenu, i povremeno nejasnu, političku platformu. Razlozi su sasvim jasni; geometrijski precizni planovi stvaraju dogmu i guše kreativan duh pobune. U skladu s tim i rezultirajući istim problemima, anarhisti su odbacili "disciplinirano" vodstvo koje je prisutno u mnogim drugim političkim grupacijama na ljevici. Razlog ovakvog stava je također posve jasan; zato što je vodstvo zasnovano na autoritetu neodvojivo od hijerarhije. Čini se logičnim da bi, pošto su se protivili bilo čemu što ima veze s državom, anarhisti trebali protiviti i važnosti simbola i ikona.
Iako ovo može biti objašnjenje zašto je porijeklo anarhističkih simbola neuhvatljivo i neuvjerljivo, činjenica je da su se anarhisti koristili simbolizmom u svojoj pobuni protiv države i kapitala, a to se ne odnosi samo na crnu zastavu, već i na zaokruženo A. Zaokruženo A je ispisivano na zidovima i ispod mostova širom svijeta. Crne zastave su nedavno "uskrsnule" u Rusiji i nastavile se vijoriti u mnogim dijelovima svijeta.

Postoje brojni izveštaji o upotrebi crne zastave od strane anarhista. Najpoznatiji su bili partizani Nestora Mahnoa tijekom Ruske revolucije. Pod crnim barjakom, njegova vojska je porazila desetak armija i tijekom dobrih nekoliko godina sačuvala veći dio Ukrajine slobodnim od centralizirane moći. U bližoj prošlosti, pariški studenti su nosili crne (i crvene) zastave tijekom masovnog generalnog štrajka iz 1968.

Crna zastava u anarhističkoj povijesti

Anarhistička crna zastava vuče svoje korijene iz vremena znatno prije ovih događaja. Njeno prvo spominjanje je zapravo nepoznato. Čini se da zasluga za nastanka crne zastave pripada Louise Michel, poznatoj sudionici Pariške komune iz 1871. Prema onome što piše anarhistički povijesničar George Woodcock, Louise Michel je nosila crnu zastavu 9. ožujka, 1883. godine tijekom demonstracija nezaposlenih u Parizu. Na čelu grupe od 500 ljudi, Louise Michel je uzvikivala: "Kruha, rada, ili olovo!", a tijekom demonstracija su opljačkali tri pekare prije nego što su bili uhapšeni. Osim toga ne postoje stariji zapisi o crnoj zastavi.
Nedugo nakon toga, crni simbol je pronašao svoj put do Amerike. Paul Avrich piše da je 27. studenog 1884. godine crna zastava bila nošena na čikaškim demonstracijama. Tako piše da je August Spies, jedan od poznatih hajmarketških mučenika, "primjetio kako je ovo bio prvi slučaj razvijanja (crne zastave) na američkom tlu." (Avrich, *The Haymarket Tragedy*, 144-145).
U još težoj situaciji, 13. veljače 1921. godine bio je datum koji je obilježio kraj crnim zastavama u Rusiji. Tog dana je u Moskvi pokopan Petar Kropotkin. Velik broj ljudi koji su bili u povorci koja se protezala kilometrima, noseći crne transparente na kojima je pisalo: "Gdje ima vlasti nema slobode" (Avrich, *The Anarchists in the Russian Revolution*, 26). Prema dostupnim podacima, crne zastave su u Rusiji nisu pojavile sve do osnivanja pokreta "Černoe zhania" ("Crni barjak") 1905 godine. Samo dva tjedna nakon što je Kropotkin pokopan, izbija Kronstadski ustanak, nakon čega je anarhizam u Rusiji trajno uništen.
Dok su ranije navedeni događaji prilično dobro poznati, kao što je spomenuto, točno porijeklo crne zastave nije. Sasvim je jasno da je veliki broj anarhističkih grupa u ranim osamdesetim godinama devetnaestog stoljeća prihvatio nazive koji su imali veze sa crnom bojom.
U srpnju 1881. godine, Crna internacionala se sastala u Londonu. Ovo je bio pokušaj da

se reorganizira Anarhističko krilo nedavno raspuštene Prve internacionale. Slično tome, postojala je i "Crna traka" u Francuskoj (1882.) i "Mano Negra" (Crna ruka) u Andaluziji, (1883.). Ovi datumi su neposredno praćeni demonstracijama Louise Michel (1883.) i crnim zastavama u Chicagu (1884.).
Daljnje određivanje razdoblja za koje se vezuje rođenje simbola, je ime Francuske anarhističke publikacije "Le Drapeau Noir" (Crna zastava) koja je kratko vrijeme objavljivana. Prema Rodericku Kedwardu ova anarhistička tiskovina je postojala par godina, a početak objavljivanja je navodno pred listopad 1882. godine, kada je bačena bomba u kafić u Lionu (Kedward, 35). Da bi podržao vlasitu teoriju, Avrich napominje da je 1884. godine, crna zastava "bila novo anarhitičko obilježje" (Avrich, The Haymarket Tragedy, 144.). Također, Murray Bookchin iznosi da "su sljedećih godina, anarhisti prihvatili crnu zastavu" kada je govorio o španjolskom anarhističkom pokretu iz lipnja 1870. godine. U to vrijeme, anarhisti su masovno koristili crnu zastavu. Čini se očiglednim da je ovo razdoblje kada je crna zastava vezana uz anarhizam.

Zašto crna boja?

Čini se da je lakše otkriti kada je veza nastala, nego pronaći razloge zbog kojih je odabrana crna boja. čikaški "Alarm", koji predstavlja izvor iz prve ruke, ističe da je crna zastava "zastrašujući simbol gladi, bijede i smrti" (Avrich, *The Haymarket Tragedy*, 144.). Bookchin tvrdi da je "crna zastava simbol radničke bijede i izraz njihovog bijesa i ogorčenosti".
U istom kontekstu, Albert Meltzer kaže da su povezanost crne zastave i bunta radničke klase "nastali u Remsu, Francuskoj, 1831. godine ("Rad ili smrt") tijekom demonstracija nezaposlenih". Zapravo, on tvrdi da je Michelina akcija iz 1833. potvrdila povezanost. No, postoje i druge mogućnosti. Crna boja je moćna, ili je i antiboja, kakva je bila. Osamdesete godine 19. stoljeća bile su vrijeme izrazite anarhističke aktivnosti. Crna internacionala je smatrala uvođenje "propagande djelom" anarhističkim programom. Povijesno gledajući, crna boja je povezivana s krvlju, odnosno osušenom krvlju, kao i crvena zastava. Tako da, iako je bila povezana s radničkim buntom, predstavljala je i simbol nihilizma tog vremena.

Gusari i anarhija

Zanimljiva je i veza između crne zastave i gusara. Postoje nepovrđeni izveštaji da je Louise Michel, dok je predvodila ženski bataljon tijekom Pariške komune 1871. godine, možda nosila zastavu s lubanjom i prekriženim kostima. No, povezanost može ići i dalje od toga.
Na gusare se gleda kao na pobunjenike, slobodne duše, a često kao i na nemilosrdne ubojice. Iako se većina gusara znatno razlikovala, ipak su mnogi od njih birali kapetana gusarskog broda. U nekim slučajevima kapetan nije bio muškarac, što je bilo prilično neuobičajeno za to vrijeme. On ili ona bili su "podložni trenutnom opozivu", a život na gusarskom brodu bio je sasvim sigurno demokratičniji nego na brodovima britanske, američke ili francuske mornarice - a pogotovo od onog na trgovačkom brodu.
Za gusare, crna zastava je bila simbol smrti, odražavala je značenje mrtvačke glave i kostiju na crnoj podlozi. Znak koji je jednak poruci: "Predaj se ili umri!". Namjera je bila zastrašiti žrtve i natjerati ih da se predaju bez borbe. To je djelovalo poput Ghenga u Kanovoj vojsci.
Također, bilo je i mnogih drugih koji su prihvatili crnu zastavu kao simbol poruke "predaj se ili umri!". Konfederalni zapovjednik Quantrilin se tijekom Američkog građanskog rata borio pod crnom zastavom. Bio je poznat po tome što nije imao milosti za svoje neprijatelje, a za uzvrat, nije je tražio ni za sebe. Tako je i meksički general Santa Ana je bio općepoznat po nošenju crne zastave. Nosio ih je i u Alamou. Zajedno s crnim barjakom, njegovi pljačkaši su uzvikivali poklič nazvan "Deguello", koji je značio "uzet ćemo i posljednji novčić" (bez zarobljenika).
Iako Kan, Quantrilin i general Santa Ana nemaju nikakve veze s anarhizmom - gusari su, s druge strane, znatno kompliciraniji. Na njih su gledali kao na pobunjenike. Pobunjenici bez države, bez vjernosti bilo kojem zakonu, osim nekog surogata pravila koja su stvarali između sebe. Sasvim sigurno, gusari nisu svjesno bili anarhisti, i često se nisu ponašali ništa bolje od najobičnijih barbara. No, ono što je najvažije je način na koji su doživljeni. Njihov simbol je bio materijalizacija buntovništva, duha bezvlašća i bunta. Njih je prezirala vladajuća klasa. To je gladnima i nezaposlenima moglo biti sasvim dovoljno za odabir crne zastave kao simbola svog revolta. Zapravo, netko je sasvim jednostavno mogao dohvatiti crni ili crveni komad odjeće u vrijeme pobune. Za tisak kompliciranog simbola bilo je potrebno vrijeme i novac. Tako je improvizirana pobunjenička zastava koja se vijorila tijekom buna bila najvjerojatnije jednobojna. Iz tog zaključka dolazi pretpostavka da je crna zastava nošena bez lubanje i kostiju zato što je morala biti improvizirana za trenutne potrebe pobune.
Knjiga Howarda Ehrilcha *Reinventing Anarchy* sadrži odličan odlomak crnoj zastavi, koji vrijedi citirati u potpunosti:
"Zašto je naša zastava crna? Crno je sjena negacije. Crna zastava je negacija svih zastava. To je negacija nacionalnosti koja suprotstavlja ljudsku rasu samu sebi i poriče jedinstvo ljudskog roda. Crno je raspoloženje bijesa i uvrijeđenosti prema svim gnjusnim zločinima protiv čovječanstva izvršenih u ime vjernosti jednoj ili drugoj državi. To su bijes i uvrijeđenost zbog povrijeđene ljudske inteligencije koju podrazumijevaju prevaranti, licemjeri, i jeftina šikaniranja počinjena od strane vlada."
"Crna je također i boja žalosti; crna zastava koja poništava nacije također žali za njenim žrtvama, bezbrojnim milijunima ubijenih u ratovima, unutarnjim i vanjskim, zbog veće slave i stabilnosti neke proklete države. Žali za onima čiji je rad opljačkan (oporezovan) kako bi se platili pokolji i represija nad drugim ljudima. Ona žali ne samo smrt tijela već i osakaćenost duha pod autoritarnim i hijerarhijskim sustavima; ona žali za milijunima zamračenih moždanih stanica koje nikada neće imati priliku spoznati svijet. To je boja neutješne žalosti."
"Ali crna boja je i predivna. To je boja odlučnosti, snage, boja kojom su sve ostale boje razjašnjene i određene. Crno je misteriozno okruženje klijanja, plodnosti, rodne zemlje novoga života koji se uvijek razvija, obnavlja, osvježava, i reproducira u tami. Sjeme skriveno pod zemljom, čudnovato putovanje sperme, tajanstveni rast embrija u maternici sve njih okružuje i štiti crnina."
"Zbog toga, crna je negacija, bijes, uvrijeđenost, žalost, ljepota, nada, prehrana i sklonište novih oblika ljudskog života i odnos na i sa zemljom. Crna zastava znači da smo mi sve te stvari. Mi smo ponosni zato što je nosimo, žao nam je jer to moramo, i nadamo se danu kada takav simbol više neće biti potreban."

Post Scriptum i zaokruženo slovo A

Još je teže pronaći i uhvatiti porijeklo "zaokruženog A" kao anarhističkog simbola. Mnogi smatraju da je nastao sa pank pokretom sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, ali on datira iz znatno ranijeg razdoblja. U Bruxelessu su 25. studenog 1956. godine "Alliance Ouvriere Anarchiste" (AOA) tijekom svog osnivanja prihvatili ovaj simbol. Čak i ako se vratimo još unatrag, BBC-jev dokumentarac o Španjolskom građanskom ratu pokazuje jednog člana anarhističke milicije sa zaokruženim A jasno ispisanim na njegovoj kacigi. Osim ovoga, vrlo je malo poznato o porijeklu zaokruženog slova A.

Jason Wehling

Elektroničko izdanje knjige *Četvrti svjetski rat/Drugačiji svijet je moguć!*

Protiv kapitalizma

Društvo za promicanje književnosti na novim medijima objavilo je u okviru projekta Besplatne elektroničke knjige novi naslov: *Četvrti svjetski rat* / *Drugačiji svijet je moguć!* Dražena Šimleše.

Knjiga Dražena Šimleše *Četvrti svjetski rat / Drugačiji svijet je moguć!* podijeljena je u dva dijela, gotovo dvije knjige, no tematski i sadržajno vezane, tako da su objavljene kao jedan naslov. Knjigu je u tiskanom obliku 2006. godine objavila izdavačka kuća Što čitaš?.

Prvi dio knjige pod naslovom *Četvrti svjetski rat – globalni napad na život* iscrpno obrađuje temu globalizacije, globalnih institucija, ukratko "napadača na život", kako ih naziva sam autor.

Termin Četvrti svjetski rat je naziv koji su prvi primijenili zapatisti, a ta definicija najbolje opisuje stanje u kojem se suvremeni svijet nalazi.

U prvom dijelu knjige, autor iznosi cijeli niz relevantnih činjenica o radu globalnih institucija, političkim, ekonomskim, društvenim i kulturnim posljedicama njihovog djelovanja, čime izbjegava često prisutnu mistifikaciju kada se govori o "velikim zlim moćnicima".

Drugi dio knjige, pod naslovom *Drugačiji svijet je moguć!*, bavi se obranom života, a podnaslov *Priče iz našeg dvorišta* najbolje opisuje pristup toj temi: umjesto iznošenja teoretskih mogućnosti i alternativa postojećoj situaciji, autor govori o tzv. običnim ljudima, herojima svakodnevnog života i preživljavanja, konkretnim projektima koji pružaju otpor kapitalizmu, otpor globalnim moćnicima i njihovoj politici.

Ukratko, ovdje je riječ o onom što se već radi, sada i ovdje posve mogućim i izvedivim projektima.

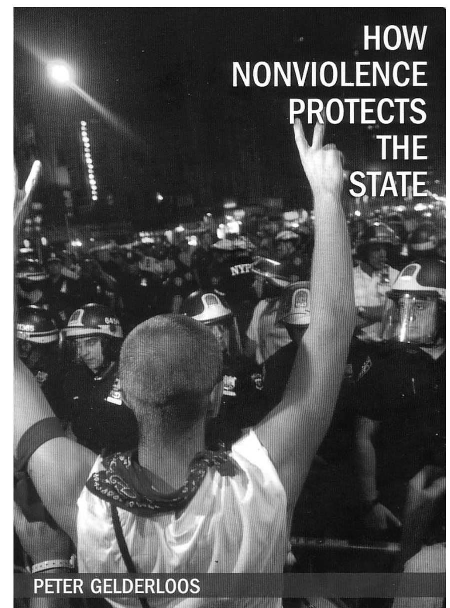
Svakako je riječ o najopsežnijem istraživanju aktivističke scene objavljenom kod nas, a osim izrazito velikog broja podataka i činjenica koji knjizi daju znanstvenu vrijednost, tekst je nadopunjen autorskim komentarima i analizama, što tekst čini razumljivijim, ali i zanimljivim.

Knjigu možete besplatno čitati na **www.elektronickeknjige.com**

Peter Gelderloos: *How Nonviolence Protects the State*, South End Press, SAD, 2007.

Kako nenasilje

Rijetke su knjige koje se bave pitanjem nasilja i nenasilja, a da pri tome nisu isključive, već ostavljaju otvorene sve mogućnosti. Utoliko je ova knjiga važna, baš kao i zbog činjenice da doprinosi razumijevanju nasilja i odlazi znatno dalje od pojednostavljenog razumijevanja odnosa nasilja i nenasilja gdje je ono prvo loše, a drugo dobro. Svijet u kojem živimo je ipak nešto drugačije mjesto od onog kakvim bi ga mi željeli.

Za početak treba reći par riječi o autoru, što će svakako pomoći lakšem razumijevanju ovog prikaza. Naime, autor je već godinama uključen u različite antiratne, antimilitarističke, mirovne, antikapitalističke, anarhističke i srodne inicijative, a nešto prije pisanja ove knjige proveo je šest mjeseci u zatvoru u SAD-u. Ne zbog nasilja, već baš suprotno, zbog nenasilne akcije. Uostalom, zar država zatvara samo nasilnike? Ne, često ih zapošljava.

Uglavnom, važno je znati da je autor izrazito upoznat s temom i da o njoj ne govori kao promatrač, već kao netko uključen u pokret. *Insajder*, rekli bi u njegovom kraju.

Upravo iz te pozicije započinje knjigu, gdje na početku iznosi svoju osnovnu tezu o tome kako pacifisti (druga imena se: nenasilni aktivisti, mirovni aktivisti, itd. no jednostavnosti radi ovdje će biti u upotrebi samo naziv pacifisti) u biranju strategije/metode djelovanja isključuju sve strategije koje ne možemo nazvati nenasilnim. Zapravo, odbijaju svaku drugu mogućnost, pa čak i diskusiju o tome. Upravo zbog ovoga, pacifizam i nenasilje autor smatra ograničavajućim, a takav izbor strategije klasnom i rasnom privilegijom, jer ukoliko pripadaš drugoj klasi ili rasi (aktivisti koji zagovaraju pacifizam su uglavnom bijeli pripadnici srednje klase), nasilje je već tu, u tvom životnom okruženju, a to više ne daje mogućnost izbora.

Postoji nekoliko čestih argumenata koje će pacifisti koristiti kako bi dokazali ispravnost svog isključivog izbora pa će tako navoditi primjere Gandhija ili Martin Luther Kinga Jr. kao uspješne vođe nenasilnih društvenih promjena, no upravo njih Peter Gelderloos koristi kao dokaz da priča i nije crno-bijela. Tako Gandhi vjerojatno ne bi puno postigao

Novi broj časopisa Anarhističke federacije

Novi *Organise!*

***Organise!* (u podnaslovu: *for revolutionary anarchism*) je časopis Anarhističke federacije (Velike Britanije), koji objavljuju povremeno, ali barem jednom do dva puta godišnje. Uz *Organise!*, objavljuju i *Resistance*, mjesečnu publikaciju u kojoj donose aktualne vijesti i najave.**

I dok je Resistance osmišljen na način da informira o aktualnim pitanjima, Organise! donosi analize i promišljanja iz anarhističke perspektive, a brojevi su osmišljeni tematski, pa se tako novi (točnije, 71) broj bavi pitanjem religije. Uz pitanje same vjere i pitanja u što to uopće ljudi vjeruju, ovaj broj se bavi i utjecajem religije na društvene procese, u čemu kroz nekoliko različitih tekstova pronalazi opasnost koju religije donose, jer u trenutku kada iz metafičkog prenose svoj utjecaj i težnje u stvaran svijet, to pitanje više nije samo osobno, a uvijek teži stjecanju moći. Tako se tekst o mega-crkvama bavi komercijalizacijom religije i koliko religija nije strana kapitalizmu.

Osim tem broja, tu je i analiza i odgovor na ekonomsku krizu, analize pokreta i aktivnosti, te dio o povijesti pokreta, koji se posbeno osvrće na četrdesetu godišnjicu Internacionale anarhističkih federacija odžanoj u Carrari 2008. gdje je i osnovana.

Organise! možete naručiti u tiskanom obliku, skinuti kao pdf ili čitati online na **http://www.afed.org.uk** . Ukoliko se odlučite za online verziju, uzmite u obzir da će svaka donacija pomoći daljnjem objavljivanju časopisa, bez obzira što je ponuđen i besplatno na čitanje.

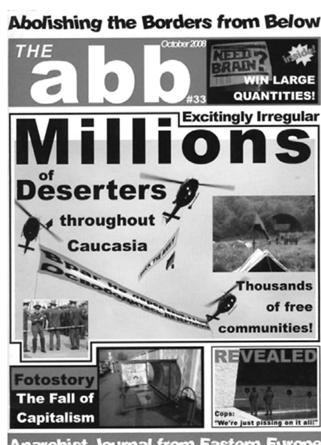
štiti državu

da uz njegovu kampanju nenasilnog građanskog neposluha nije vođena i oružana borba protiv britanske kolonizacije, a Britanci su u to vrijeme imali ogromne gubitke u ljudstvu zbog dva svjetska rata, ekonomski su loše stajali i izvlačenje iz Indije im je daleko više odgovaralo. No, to je nešto što u pacifističkoj mitologiji ne možemo čuti. Uz ovaj, u knjizi se nalazi još drugih primjera koji otkrivaju cijelu pozadinu sličnih događaja, a koji idu u prilog osnovoj tezi knjige - ograničiti se samo na jednu strategiju je gotovo sigurno odmah osuđeno na propast.
Upravo to je glavni argument - niti jedna strategija, taktika i način djelovanja nisu sami po sebi dovoljni, niti trebamo na djelovanje za društvene promjene gledati na taj način. Osnovni problem kod takvog pogleda je da moramo uzeti u obzir sve okolnosti, a one nisu iste u svakom vremenu, niti na svim mjestima u svijetu. Tako, primjerice, argument da se nenasiljem i širokom edukacijom može puno postići, autor osporava činjenicom da edukacija nije jednako svima dostupna, da nemamo svi jednake mogućnosti ili želje za edukacijom, te da je upravo kroz edukaciju lako manipulirati ljudima, što je i slučaj s današnjim obrazovnim sustavom.
U nizu argumenata kojima dovodi u pitanje isključivost u odabiru strategije, ne treba zaboraviti da upravo pacifisti najčešće zagovaraju suradnju s državom, odnosno s institucijama moći, gdje ponekad odrađuju i njihov «posao», kao što je više puta bio slučaj kada su sami «hapsili» (!?) i/ili predavali prosvjednike koji su sudjelovali u sukobima policiji. Iako je to svakako najgrublji primjer takve suradnje, nije izoliran, a treba mu dodati često inzistiranje na procedurama koje propisuje država, a koje su već u samom početku ograničavajuće, jer ne predviđaju mogućnost dubokih društvenih promjena, pogotovo ne onih koje ugrožavaju postojeći ekonomski ili politički sustav moći, odnosno njegovo ukidanje.
I dok, s jedne strane, imamo zagovaranje nenasilja, s druge strane upravo taj ograničavajući odabir strategije ovisi o postojanju nasilnog državnog aparata (vojske i policije), kojoj se daje legitimitet za upotrebu nasilja. Drugima se takav odabir, čak i u samoobrani, ne priznaje kao legitiman.
Nakon niza dobrih, argumentiranih, pa na trenutke i preargumentiranih (zbog povremenih ponavljanja) opažanja o nenasilju i pacifizmu kao ideologiji, autor nudi niz alternativnih strategija i primjera kada je različitost odigrala ključnu ulogu u društvenim sukobima i promjenama. Pri tome svakako treba naglasiti da se niti jednom ne govori o «nasilnim» aktivistima, jer to nije politička kategorija niti takva skupina postoji, a ono što autor stalno naglašava je da će i ljudi koji biraju različite strategije, a ne samo jednu, ipak češće korisititi one nenasilne, dok će za nasiljem potezati tek u krajnjoj nuždi.
O knjizi i temi bi se dalo napisati još dosta toga, a za kraj ovog prikaza ćemo samo reći da je ovo vrijedan doprinos raspravi o suvremenom anarhističkom pokretu i različitosti strategija, o čemu će svakako biti još govora u *Ispod pločnika* i drugdje.

Novi broj časopisa *Abolishing the Borders from Below*

Rušenje svih granica

***Abolishing the Borders from Below* (Rušenje granica odozdo) već godinama predstavlja glavni izvor informacija o anarhističkom pokretu, akcijama, grupama i srodnim temama, a sve to iz istočne Europe.**

Časopis izlazi u Berlinu, no objavljuje ga anarhistički kolektiv sastavljen od ljudi iz "istočnih" zemalja. Svi prilozi, vijesti i tekstovi dolaze iz tog dijela svijeta, no od važnosti su za cijeli pokret, bez obzira na zemljopisne udaljenosti. Najnoviji 33 broj časopisa donosi tekstove o zbivanjima, ratu na Kavkazu (izvještaj anarhista koji su boravili u Osetiji), povijesti anarhističkog pokreta u Bugarskoj i Ukrajini, problemima koje imaju useljenici u EU, izvještaj s No Border kampa u Turskoj, dvadesetak stranica posvećuje radičkim borbama, a tema ovog broja su slobodni/alternativni mediji u kapitalističkom društvu, pa su kroz broj predstavljeni različiti časopisi, novine i medijski projekti iz cijele istočne Europe.
Uz sve ovo, svaki broj donosi opsežan popis aktivnih projekata, kolektiva, incijativa i grupa u istočnoj Europi, tako da sve skupa predstavlja jedinstveno mjesto za saznati više o našem dijelu svijeta, što je inače prava rijetkost.
Ono što obilježava svaki broj je "slomljeni" engleski, no kako je to svima koji sudjeluju i pišu drugi jezik, riječ je o posve razumljivom i lako čitljivom časopisu.
Možete ga pročitati/nabaviti u većini slobodarskih knjižnica i čitaonica.

Elektroničko izdanje knjige *U obranu anarhizma*

U obranu anarhizma

Na internetskim stranicama projekta Besplatne elektroničke knjige objavljena je besplatna elektronička knjiga *U obranu anarhizma* Roberta Paula Wolffa. Riječ je o jednom od ključnih radova koji govore o važnosti i snazi anarhističke misli, dok istovremeno dovodi u pitanje legitimnost države i svih institucija vlasti.

Knjiga je objavljena u suradnji sa zagrebačkim DAF-om, unutar biblioteke ElektroDAF u kojoj će biti reizdani DAF-ovi klasici anarhističke misli.
O kontinuitetu anarhističke misli svjedoči i knjiga američkoga političkog filozofa s Kolumbijskog sveučilišta Roberta Wolffa *U obranu anarhizma* iz 1970. godine. Knjiga, zapravo, nastaje 60-ih, u jeku kampanje protiv nuklearnog zastrašivanja, i istražuje temelje legitimnosti državne vlasti. Formulirajući kao temeljni problem filozofije politike usklađivanje moralne autonomije pojedinca i legitimne vlasti države, Wolff ubrzo, slijedeći Rusellov naputak za pisanje idealnih filozofskih bestselera, od "neprijepornih postavki završava u tezama koje nitko neće prihvatiti".
Nakon odnosa autonomije i vlasti, Wolff otkriva zamke gubljenja glasova u većinskoj i zastupničkoj demokraciji, koji kompromitiraju ideal autonomne samouprave. Po Wolffu autonomnost se može sačuvati jedino izravnom demokracijom. No ideal jednoglasne izravne demokracije u vremenu "kada većina više voli svoje povjerenje povjeriti elitnoj klasi profesionalnih političara" i usprkos razvoju tehnoloških mogućnosti, čini se utopijskom poput Wolffove potrage za legitimnom državom. Iako su, po riječima Nadežde Čačinović, "slabosti utopijskih projekata oslabile kritičko mišljenje u cjelini", procesi globalizacije danas ponovno aktualiziraju anarhističku misao, koja u prvome redu upozorava na slobodu, društvenu pravdu i jednakost.
Knjigu možete besplatno čitati na **www.elektronickeknjige.com**

U Zagrebu je otvaren novi autonomni slobodarski prostor

Otvorena slobodarska knjižnica i čitaonica "Roko i Cicibela"

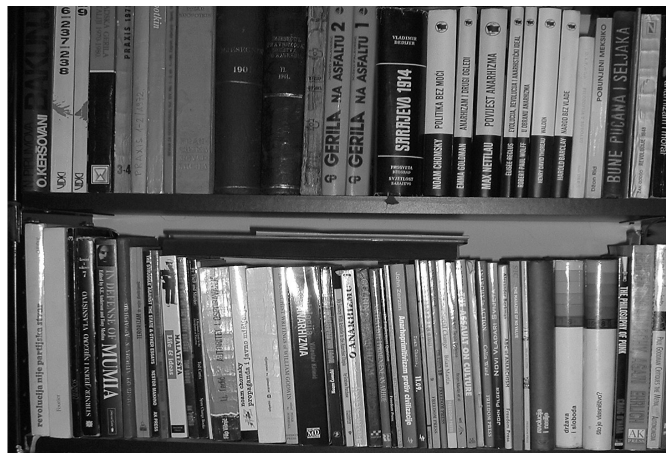
U Zagrebu je otvorena slobodarska knjižnica i čitaonica "Roko i Cicibela", a posjetiti je možete svaki utorak i četvrtak, pročitati ili posuditi različita izdanja ili se družiti uz čaj i zapatističku kavu.

Slobodarska knjižnica i čitaonica "Roko i Cicibela" je autonomni prostor u kojem možete pročitati ili posuditi knjige, časopise, novine i fanzine koji se bave anarhističkom/slobodarskom teorijom, analizama i praksom. Teme koje su zastupljene su anarhizam, ekologija, povijest pobunjeničkih pokreta, feminizam, kontrakultura, subkulture... Knjižnica sadrži veći dio onoga što je objavljeno kod nas o ovim temama, bila riječ o knjigama ili časopisima, ali i velik broj izdanja na engleskom, njemačkom, talijanskom te drugim jezicima.

Otvaranjem ovog prostora Zagreb je opet dobio slobodarski kutak koji predstavlja nastavak svih dosadašnjih čitaonica koje su djelovale u gradu od sredine devedesetih u nekoliko različitih prostora, ali se i priključio popisu sličnih projekata koji već djeluju u Puli, Rijeci i Splitu.

Ime "Roko i Cicibela" je tek podsjetnik na sve one koji su siromašni i nepismeni znali što je nepravda i da joj se treba oduprijeti, ali i podsjetnik na to da je povijest anarhističkog pokreta na ovim područjima bogata, unatoč pokušajima svih sustava da je umanje, iskrive ili u potpunosti izbrišu.

Navratite **svaki utorak i četvrtak od 15 do 18 sati** na čaj ili zapatističku (organsku) kavu i druženje u Frankopansku 1 (u dvorištu).

Ispod pločnika možete pronaći u:

ZAGREB :: književni klub Booksa, Martićeva 14d // **knjižara Jesenski i Turk**, Preradovićeva 5 // **knjižara Meandar**, Kaptol centar // **knjižara Planetopija**, Ilica 72 // **Superknjižara**, Rooseveltov trg 4 // **net kulturni klub Mama**, Preradovićeva 18 // **PULA :: infoshop Mica-Maca**, Gajeva 3 // **RIJEKA :: infoshop Škatula**, Delta 5 // **SPLIT** :: infoshop Dislexia, Klub Kocka, Savska bb // **ZADAR :: Z.V.U.K.**, Zrinsko- Frankopanska 5 // ...i raznim javnim događanjima... Ukoliko ste u mogućnosti distribuirati *Ispod pločnika*, javite se i poslati ćemo vam željeni broj primjeraka...

Grupe i projekti

U svakom broju ćemo objavljivati listu kontakata grupa i projekata koji su aktivni. Priključite se ili nam javite vaš kontakt.

Anarhistički sajam knjiga u Zagrebu
http://www.ask-zagreb.org

Anarhofeministička akcija - Anfema
http://www.anfema.tk

Izdavačka kuća DataArt
http://www.dataart.hr

Hrana, a ne oružje!
http://www.hranaaneoruzje.net

Infoshop Dislexia
Klub Kocka, prvi ulaz desno, Savska bb, Split
e-mail: infoshop_dislexia@net.hr

Infoshop Tabula Rasa
Kralja Tomislava 31, Čakovec
http://www.kmck.org

Infoshop Mica-Maca
Društveni centar Karlo Rojc, Gajeva 3, Pula
www.geocities.com/aktivizam/Mica-Maca

Mreža anarhosindikalista/kinja - MASA
http://www.masa-hr.org

Riječka anarhistička inicijativa/Infoshop Škatula
Delta 5 (bivša zgrada Ivex-a), Rijeka
http://www.rai.anarhija.org

Sabotaža pokvarenog sistema
http://www.sabotazapokvarenogsistema.tk

Izdavačka kuća Što čitaš?
http://www.stocitas.org

Početna naklada *Ispod pločnika* je 1000 kopija. Stvarna naklada je vjerojatno i veća, ali nemamo uvid u ukupan broj kopija koje nastanu nakon početne naklade.